

Projektas "5 Lietuvos savivaldybių jaunimo nepakantumo korupcijos apraiškoms didinimas politinės veiklos ir viešojo valdymo sektoriuose"

10.1.2-ESFA-K-917-02-0021

Jaunimo žinių ir nuostatų apie aktyvų pilietiškumą tyrimas

JAUNIMO
KARJEROS
CENTRAS

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
MCMXXII

ŠIUOLAIKINIŲ DIDAKTIKŲ CENTRAS

TYRIMO ATASKAITA

JAUNIMO KARJEROS CENTRAS

2018

Turinys

Pagrindinės tyrimo sąvokos	5
Apklauso ir fokus grupių duomenų analizė	6
Korupcija ir jos sampratos analizė	9
<i>1 pav. Korupcijos sąvokos supratimas</i>	9
<i>2 pav. Didžiausios problemos Lietuvoje</i>	10
<i>3 pav. Informacijos mokykloje/šeimoje apie korupcijos sampratą ir antikorupcijos prevenciją pakankamumas</i>	11
<i>5 pav. Pilietiškumui nusižengiantį veiksma už tam tikrą atlygį atliksiančių dalis</i>	12
<i>6 pav. Labiausiai korumpuotos veiklos institucijos</i>	13
<i>7 pav. Institucijos, atsakingos už korupcijos problemos sprendimą</i>	14
Išvados ir rekomendacijos	15
Priedai	18
<i>1 priedas – Tyrimo klausimynas</i>	19
<i>2 Priedas - Fokus grupės tyrimo metodika</i>	30
<i>3 Priedas – Elektroninės apklauso rezultatų duomenys</i>	31

Įvadas

Demokratijos būklė skirtingose visuomenėse yra itin skirtinga: nors dauguma Europos valstybių save vadina demokratijomis, tačiau visame pasaulyje tik kelios dešimtys šalių apibūdinamos kaip pilnutinės demokratijos vos 19 šalių (11,4 proc. 2016 m.), o dauguma kitų yra šalys su demokratijos trūkumais (34 proc. 2016 m.)¹. Nuo 2012 m. Prancūzija, Portugalija, Graikija, Italija ir visos Vidurio Europos šalys buvo demokratijos su trūkumais, 2016 m. prie jų prisijungė ir Jungtinės Amerikos Valstijos. Žvelgiant per regionų prizmę, o per visą šio indekso matavimo 2006–2016 m laikotarpį. didžiausias demokratijos nuosmukis įvyko Rytų ir Vakarų Europoje bei Šiaurės Amerikoje. Minėto tyrimo duomenimis, gera demokratija suprantama kaip teisėtas ir piliečius tenkinantis valdymas, kur visuomenė ir piliečiai naudojami politinėmis ir pilietinėmis teisėmis, L. Morlino (2011) apibrėžė aštuonias geros demokratijos dimensijas: įstatymo viršenybė, elektoralinė (rinkimų) ir tarpinstitucinė atskaitomybė, dalyvavimas ir konkurencija; laisvė ir lygybė; atliepiamumas arba reagavimas į piliečių poreikius.

Šių dienų Europoje demokratija, kaip pagrindinė valymo forma yra svarbus daugumos visuomenių siekinys, tačiau pagal Europos socialinio tyrimo 6-osios bangos rezultatai atkleidė, kad pastaraisiais metais stebimas didelis nusivylimas ir nepasitenkinimas demokratija. To paties Europos socialinio tyrimo, atlikto 2015 m. duomenys rodo, kad daugiau negu 90 proc. Lietuvos jaunuolių (14–20 metų) visiškai nesidomi politika. Pagal šį rodiklį Lietuva yra tarp paskutinių Europoje. Siekiant padidinti 5-kių Lietuvos savivaldybių jaunimo nepakantumą korupcijos apraiškoms politinės veiklos ir teisėkūros bei viešojo valdymo sektoriuose per aktyvų jaunų žmonių pilietiškumo, sąmoningumo ir įsitraukimo į viešojo valdymo procesus ugdymą vykdomas tyrimas padėjo išsiaiškinti įvairių socialinių grupių jaunimo žinias apie korupcijos supratimą ir (ne)pakantumo nuostatas.

Tyrimo vykdymas finansuotas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamo projekto Nr. 10.1.2-ESFA-K-917-02-0021 „5 Lietuvos savivaldybių jaunimo nepakantumo korupcijos apraiškoms didinimas politinės veiklos ir viešojo valdymo sektoriuose“

¹ The Economist Democracy Index 2016: Revenge of the „deplorables, 2016 m.

Tyrimo tikslas – nustatyti Lietuvos jaunimo turimas žinias ir nuostatas susijusias su aktyviu pilietiškumu ir korupcija politiniuose rinkimuose bei viešajame valdyme siekiant išsiaiškinti pagrindines probleminės sritis, į kurias būtų konstruojama projekto metodinė medžiaga ir galimas priemonės jų tobulinimui.

Tyrimo uždaviniai :

1. Ištirti Lietuvos jaunimo nuostatas ir turimas žinias, susijusias su aktyviu pilietiškumu ir korupcija politiniuose ir viešuose sektoriuose;
2. Parengti tyrimu išskirtų temų apibendrinimus ir pažymėti esmines nuomones, idėjas, pastabas, išsakytas dalyvių, bei atrinkti tai iliustruojančias citatas.
3. Pateikti priemonių ir veiksmų planą skatinti aktyvų pilietiškumą, bei kovos su korupcija ir korupcijos nepakantumui didinti.

Šiems uždaviniams įgyvendinti numatytos konkrečios jaunimo nepakantumą korupcijai didinančios ir pilietinį aktyvumą kovoje su korupcija skatinančios priemonės.

Tyrimo imtis – ne mažiau kaip 500 jaunuolių;

Tiriamieji - 18-25 m. jaunuoliai iš įvairių Lietuvos regionų, tarp jų ir socialinės rizikos grupėms priklausantys jaunuoliai.

Tyrimas atliktas naudojant anoniminės apklausos, interviu bei fokus grupių metodus.

Pagrindinės tyrimo sąvokos

„Sąvoka pilietiškumas suprantama kaip naudojimasis teisėmis ir atsakomybe, kurios yra susijusios su buvimu arba tapimu tam tikro vieneto (valstybės, miesto, politinės partijos, profesinės sąjungos ar nevyriausybinės organizacijos) nariu. Pilietiškumas yra ne tiek teisės, kiek filosofijos sąvoka. Tai daugiau įsipareigojimas prisiimti teises ir pareigas rūpintis bendruomenės ateitimi, naudotis narystės (valstybėje ar organizacijoje) teikiamomis galimybėmis ir aktyviai dalyvauti.“²

Korupcija (lot. corruptio – „gadinimas“, „papirkimas“) – tai piktnaudžiavimas patikėta galia siekiant asmeninės naudos. Tai ne tik pasinaudojimas tarnybinėmis galiomis viešajame sektoriuje, bet gali pasitaikyti visur, kur asmens galia grįsta visuomenės pasitikėjimu: versle, sporte, religinėse organizacijose, žiniasklaidoje. Dažniausiai šiuolaikinėse politinėse santvarkose pasitaikančios korupcijos formos yra kyšininkavimas, piktnaudžiavimas tarnyba, įtaka prekybai, protekcionizmas, nepotizmas, mokesčių vengimas, sukčiavimas. Tradiciškai skirstoma į „didžiąją korupciją“ – prekyba įstatymais, teismų sprendimais bei valstybiniais užsakymais – bei „mažąją korupciją“ – policininko ar mediko papirkimas, dovanėlė dėstytojui už geresnį pažymį“³

² Pilietiškumas ir pilietinė visuomenė, Vilnius 2012 m, psl.5

³ <http://www.kysiai.lt/kas-yra-korupcija.html>

Apklauso ir fokus grupių duomenų analizė

Siekiant įgyventi išsikeltus tyrimo uždavinius pirmiausiai buvo atlikta kiekybinė analizė naudojantis apklauso metodu. Apklausoje buvo naudojamos spausdintos ir internetinės anketos. Apklausoje dalyvavo 697 respondentai iš 5-kių Lietuvos savivaldybių. Respondentų amžius 18-25 metai. Apklauso kiekybinis tyrimo metodas buvo pasirinktas norint nustatyti Lietuvos jaunimo bendrąsias nuostatas į pilietiškumą bei korupcijos problemą Lietuvoje. Klausymą sudaro 28 klausimai (1 priedas), o tyrimo aspektų išryškinimui pasirinktas kokybinis fokus grupių metodas (2 priedas). Fokus grupių tyrimo metodas pasirinktas siekiant gauti kuo gilesnių žinių, nuomonių, asmeninių patirčių, kas turėtų sustiprinti atliekamą tyrimą.

Aktyvaus pilietiškumo sąvoką respondentai suvokia daugiausiai kaip dalyvavimą visuomeninėse organizacijose (pasisakė 42,3 proc. respondentų), tačiau mažiau susijusią su politiniu aktyvumu – dalyvavimu rinkimuose (32 proc.) ir dar mažiau su politinių pažiūrų turėjimu (tik 26 proc.). Galima pastebėti tendencingą politinio išsilavinimo trūkumą moksleivių tarpe. Tą patvirtina ir respondentų atsakymai apie į klausimą, kas yra aktyvus pilietis. Net 63 proc. atsakinėjusių teigia, jog jie nėra aktyvūs piliečiai. Šie duomenys sutampa su vienu iš esminių projekto teiginių, jog didžioji dalis Lietuvos jaunimo nesidomi politika ir nelaiko savęs aktyviu piliečiu. Fokus grupių analizė atskleidžia, kad tik maža dalis jaunimo gali įvardinti, kas jų nuomone yra aktyvus pilietis. Dauguma aktyvų pilietį suvokia tik kaip žmogų, kuris dalyvauja rinkimuose. Moksleiviai sunkiai sugebėjo įvardinti ir aktyvaus piliečio pareigas. Du dažniausiai pasitaikantys atsakymai buvo: „balsuoti rinkimuose“ ir „švęsti valstybines šventes“. Kadangi dauguma fokus grupių diskusijų dalyvių yra dvyliktokai, toks žinių trūkumas rodo spragas Lietuvos švietimo sistemoje, pilietinio ugdymo srityje. Pačių moksleivių teigimu pilietinio ugdymo pamokose jie įgyja nepakankamai žinių ir informacijos kad galėtų suprasti valstybės valdymo sistemą, bei kiekvieno piliečio vaidmenį valstybės valdyme. Nežiūrint to, moksleiviai geba skirti sąvokas kas yra aktyvus pilietiškumas ir pilietiškumas. Beveik pusė respondentų (44 proc.) teigė, kad jie yra pilietiški. Tačiau fokus grupių apklausa parodė, kad respondentams reikalinga sukonkretinti abi sąvokas. Respondentų atsakymuose pilietis apibudinamas: „pilietis-šalies gyventojas“; pilietišką yra: „turintis teises ir pareigas“. Aktyvus pilietis: „balsuoja, švenčia valstybines šventes ir laikosi taisyklių (įstatymų)“; Taip pat vienas iš pakankamai dažnų atsakymų buvo - nustatytų etinių elgesio normų laikymąsi. Pavyzdžiui

Nemakščių M.Mažvydo gimnazijos moksleiviai į klausimą ar jie yra aktyvūs piliečiai atsakė: „priklausau vienai politinei organizacijai Jaunųjų Konservatorių lygai“; „domiuosi politika, esu už kairuosius“; „dalyvauju mokyklos rinkimuose“. Moksleiviai aiškiai įvardija, kad yra skirtumas tarp sąvokų pilietis ir aktyvus pilietis, tačiau neturi konkrečių teorinių žinių tiksliai apibrėžti terminus. Diskusijų metu, ryškiausiai buvo akcentuojama tokia pilietinė atsakomybė kaip tarnauti armijoje, kuri jų nuomone ir galėtų būti priskirta aktyviam pilietiškumui.

Fokus grupių tyrimo metodas padėjo atskleisti problemą jaunimo tarpe. Daugiau negu 90 proc. moksleivių, dalyvavusių tyrime, negalėjo suformuluoti politinių pažiūrų. Tik keli moksleiviai fokus grupių diskusijų metu įvardino savo politines pažiūras. Likę moksleiviai teigė jų neturintys. Net 64 proc. apklaustų respondentų taip pat teigė, kad neturi konkrečių politinių nuostatų ir daugiau negu 50 proc. - nesidomi politinėmis Lietuvos aktualijomis. Tačiau tik 37 proc. respondentų iš dalyvavusių apklausoje, Lietuvos politinę sistemą vertino „neblogai“. Net 43,6 proc. apklaustųjų, Lietuvos politinę situaciją vertina blogai. Dėl šios priežasties fokus grupių tyrimo metu moderatoriai modeliavo kitokias politines sistemas ir stebėjo moksleivių reakcijas. Buvo pasiūlyti JAV, Šveicarijos valstybių valdymo modeliai ir net anarchinis valstybės konstruktas. Visgi dauguma moksleivių pasisakė, kad nekeistų esamos santvarkos ir neperleistų daugiau galių vienam asmeniui ar visuomenės daliai nepaisant to, jog situacija dabartiniu metu įvardinama problematikai. Tačiau, paklausti, kaip norėtų gerinti politinę Lietuvos situaciją, fokus grupių dalyviai negalėjo įvardinti konkrečių veiksmų, kuriais ši situacija galėtų būti keičiama.

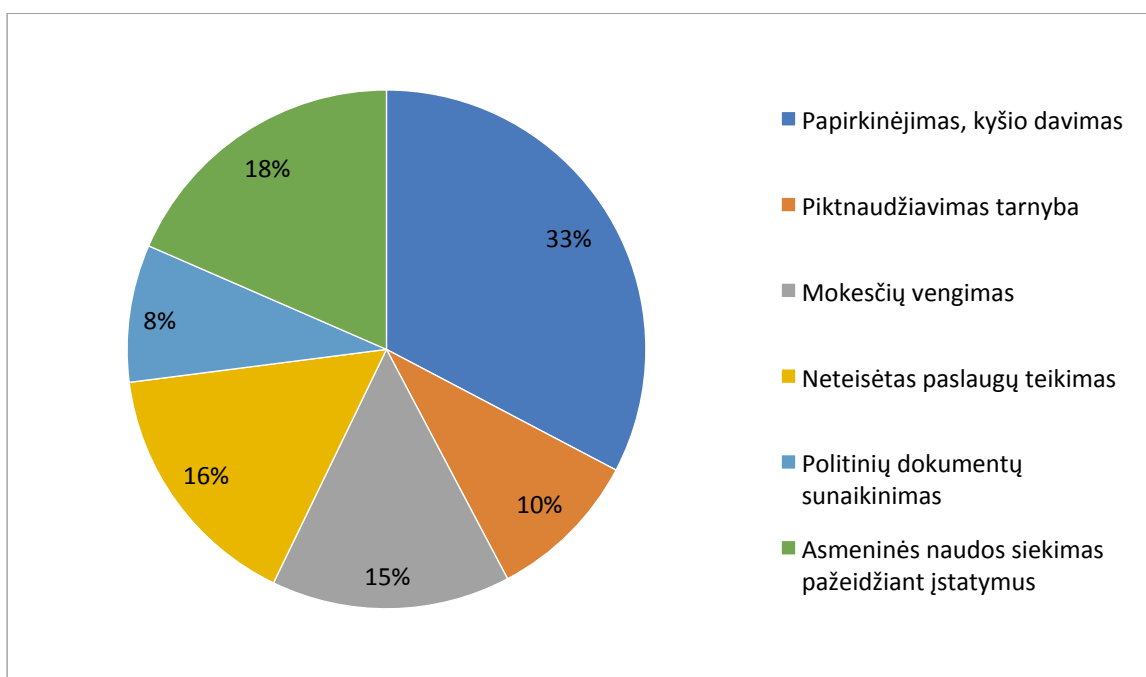
Fokus grupių diskusijų analizė atskleidžia, kad nesidomėjimą politika Lietuvoje lemia ne tik Lietuvos politinė situacija, bet ir informacijos šaltinių nepatrauklumas. Moksleiviai akcentuoja, kad labai mažai žinių ir informacijos jie gauna mokykloje, retai žiūri televiziją ir neseka socialinių tinklų kanalų, susijusių su pilietiškumo ar politikos temomis. Daugiausiai informacijos jie gauna iš tėvų ir jiems artimos aplinkos. Keletas pavyzdžių kaip moksleiviai apibūdina gaunamą informaciją: „...kažkur „išmetė“ kompiuteryje...“, „...informaciją kažkur girdėjau, bet kad kažko pats ieškočiau knygoje, internete nebūna“, „...domiuosi tik prieš rinkimus ir šiaip kokius didesnius įvykius pastebiu“. Pakankamai neigiama moksleivių nuomonė ir apie Lietuvos politinę situaciją. Informaciją ir pažiūras bei nuostatas jie dažniausiai perimama iš suaugusių aplinkos, tėvų. Vyrauja tokie jaunuolių pasisakymai, kaip „...vagys valdžioje..“; „...betvarkė seime...“ Moksleiviai išsako nuomonę, kad politiniais-pilietiniais klausimais mokykloje labai retai

susiduria su galimybe analizuoti ar kritiškai mąstyti, nemažai moksleivių išsako, kad „į politines temas mūsų neįtraukia“, „apie tai nekalbame, nebent ką nugirsti iš tėvų pokalbių“. Galima daryti išvadą, kad labiausia jaunimo nuomonę apie politiką ir pilietiškumą formuoja šeima ir aplinkinių veiksnys.

Respondentų buvo klausama, kokios priemonės būtų efektyviausios tokios informacijos sklaidai. Beveik visų mokyklų moksleiviai sutinka, jog spragos yra švietimo srityse ir reikėtų pradėti nuo ugdomųjų dalykų. Moksleiviai aiškiai išsakė nuomonę, kad nėra patenkinti „Pilietiškumo ugdymo“ pamokomis bei bendrąja šių pamokų programa. Moksleiviai vieningai teigia, jog norėtų praktiškai dalyvauti įvairiose socialinėse veiklose, kurių metu jie galėtų geriau susipažinti su politine situacija Lietuvoje ir taip gauti daugiau informacijos apie valstybės įvykius. Moderatorių siūlyta opcija – debatų klubų kūrimas ar specialių paskaitų rengimas mokykloje neatrodo, kaip efektyviausia priemonė, bet priimtina idėja.

Korupcija ir jos sampratos analizė

Analizuojant korupciją ir bandant apibrėžti jos sąvoką, fokus grupių dalyviai šį veiksnių įvardino pakankamai siaura samprata, tokia kaip: „kyšio davimas“, „žmonių, pareigūnų piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi“. Remiantis apklausų duomenimis korupciją, kaip esminę Lietuvos problemą, suvokia tik apie 23 proc. apklaustų respondentų.

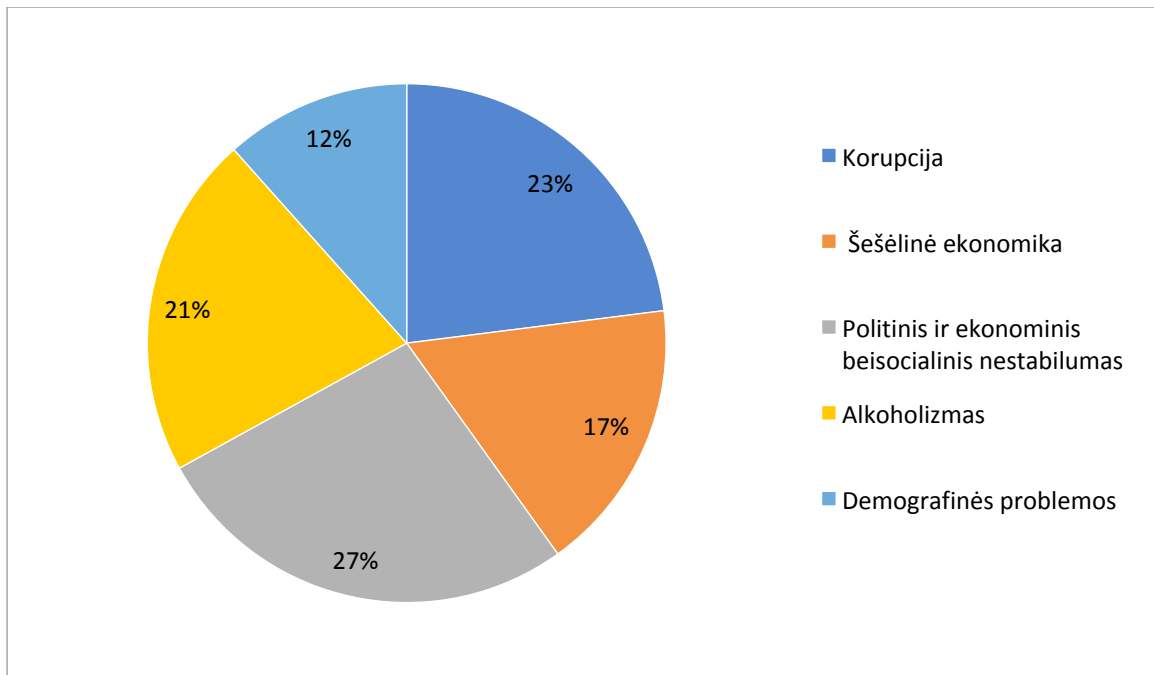

1 pav. Korupcijos sąvokos supratimas

Fokus grupėse diskusijose ši problema buvo akcentuota kur kas labiau ir buvo įvardinta kaip viena esminių Lietuvoje.

Dalis moksleivių sutinka, kad korupcija gali būti susijusi su prasta valstybės ekonomine padėtimi ir sovietiniu, istoriniu palikimu, kita dalis sutinka su tuo, jog korupcija gali būti susijusi su tautos identiteto dalimi – mažoma, jog „jei aš to nepadarysiu, kitas padarys.“

Tokia pat tendencija matoma ir atsakymuose į klausimą dėl korupcijos sąsajos su tautiškumo elementu. Beveik 50 proc. respondentų priskyrė, kad korupciją gali lemti tautinio mentaliteto aspektas.

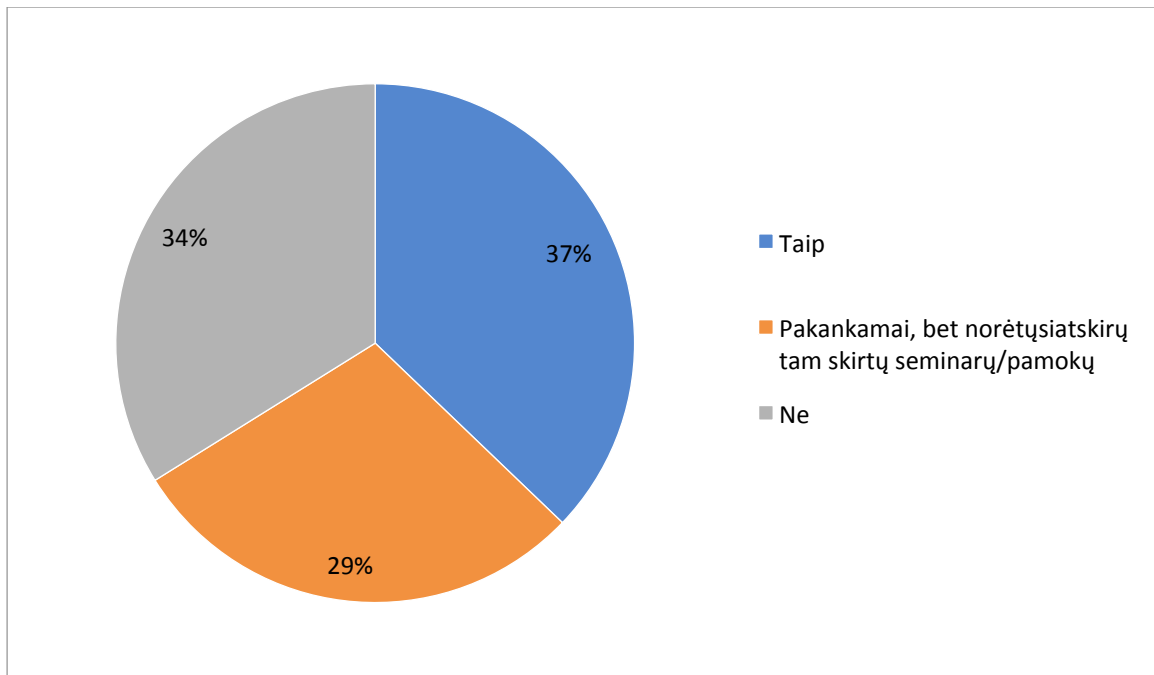
2 pav. Didžiausios problemos Lietuvoje

Ne vienas moksleivis prisipažino, kad patys yra susidūrę su korupcijos apraiškomis kasdieniame gyvenime. Tačiau moksleivių dauguma tai smerkia ir norėtų spręsti šią problemą.

Apibendrinant, korupcijos sąvoką moksleiviai supranta siaurąja prasme, painioja tam tikras korupcijos apraiškas su asmeninėmis žmogaus savybėmis. Be moderatorių pagalbos moksleiviams sunkiai sekėsi išplėsti korupcijos sąvoką.

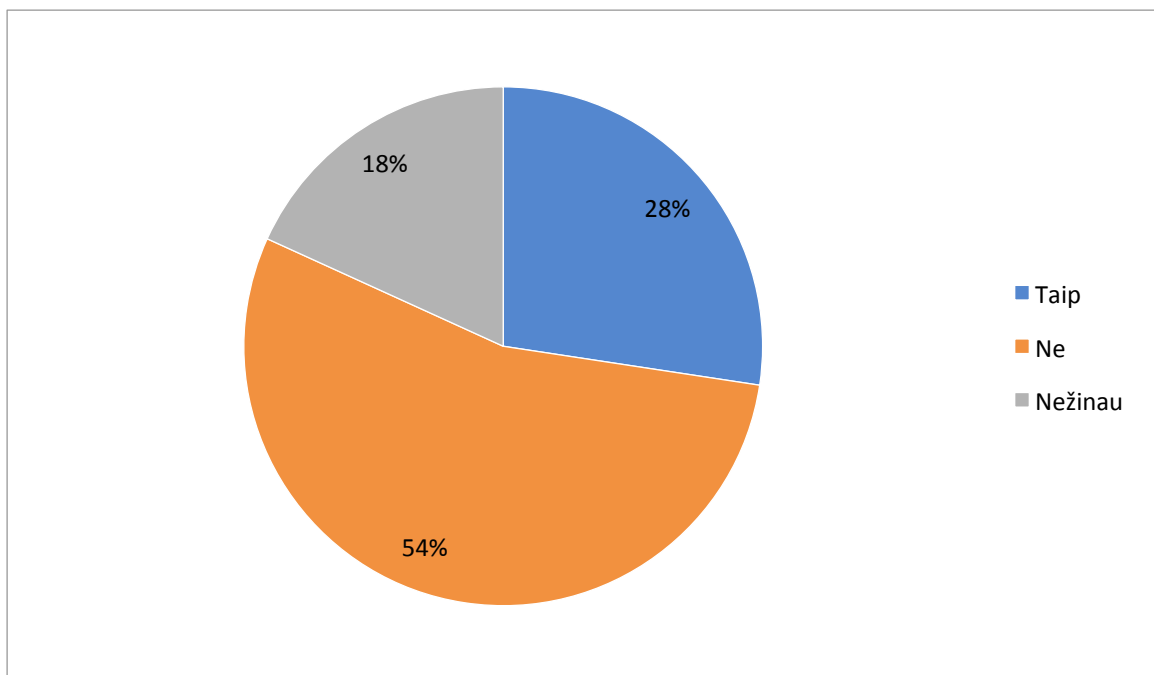
Tik keletas moksleivių labai tiksliai įvardino, kas yra korupcija ir kokios yra konkrečios organizacijos skirtos kovai su korupcija - STT, FNTT, kriminalinė policija. Moksleiviai tvirtino apie tai žiną iš bendrojo išprusimo, bet ne iš įgytų žinių mokykloje. Mokiniam turintiems specialiuosius poreikius sunkiau sekėsi įvardinti kovos su korupcija organizacijas. O dėl šių organizacijų efektyvumo vieningai smarkiai abejota.

Įdomu ir tai, kad klausimyno duomenys atskleidžia prieštarinę informaciją dėl jaunimo turimų žinių apie korupciją ir sprendimo būdus ar priemones jos mažinimui, kas dar kartą patvirtina kryptingo švietimo šioje srityje poreikį. Net 37 proc. apklaustų respondentų teigė gaunantys pakankamai informacijos mokykloje ir šeimoje apie korupcijos sampratą ir antikorupcijos prevenciją (6 pav.), tačiau tik 18 proc. teigė esantys susipažinę su kovos prieš korupcija priemonėmis (7 pav.).

3 pav. Informacijos mokykloje/šeimoje apie korupcijos sampratą ir antikorupcijos prevenciją pakankamumas

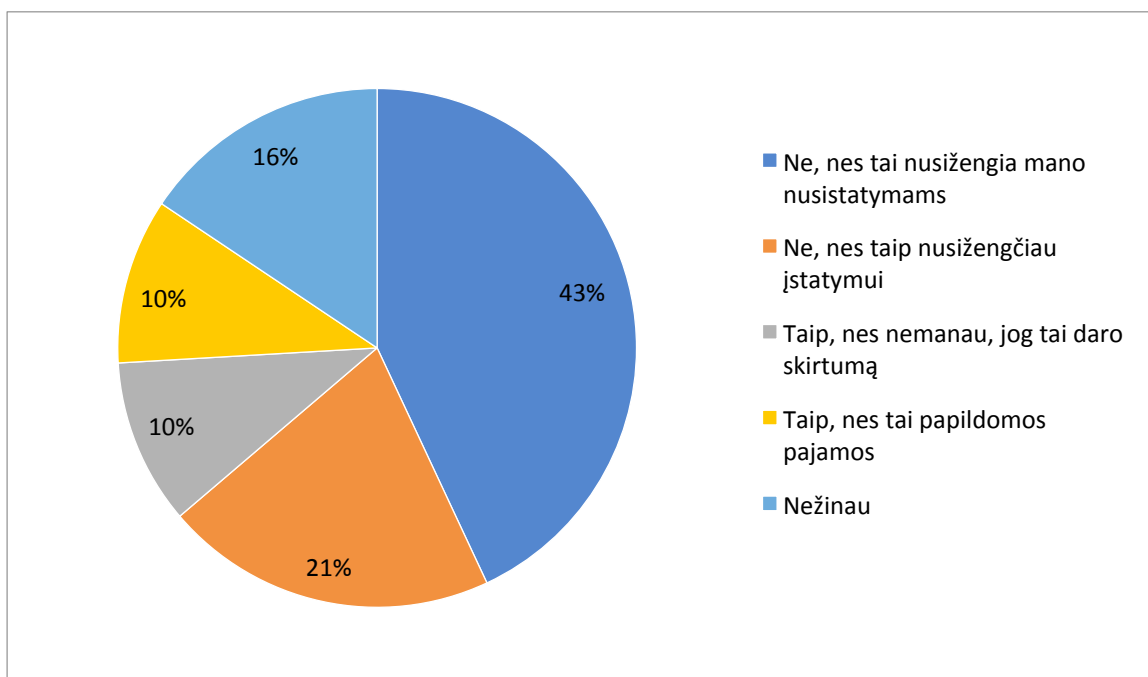
Apklauso duomenimis, net 54 proc. apklaustų respondentų nėra susipažinę su antikorupcinėmis priemonėmis ir kovai su korupcija organizacijų vykdomomis veiklomis nors organizacijos respondentams ir yra žinomos. Tik 30 proc. apklausoje dalyvavusių moksleivių apie tokias organizacijas nėra girdėję.

4 pav. Susipažinusių su kovos su korupcija priemonėmis sk.

Fokus grupių diskusijų metu moksleivių buvo paprašyta pateikti kovos su korupcija būdų pavyzdžių, tačiau jiems sunkiai sekėsi konstruktyviai įvardinti galimus kovos su korupcija būdus. Moksleiviai taip pat nesugebėjo įvardinti nei vienos ne pelno siekiančios organizacijos, kurios tikslas yra kova su korupcija.

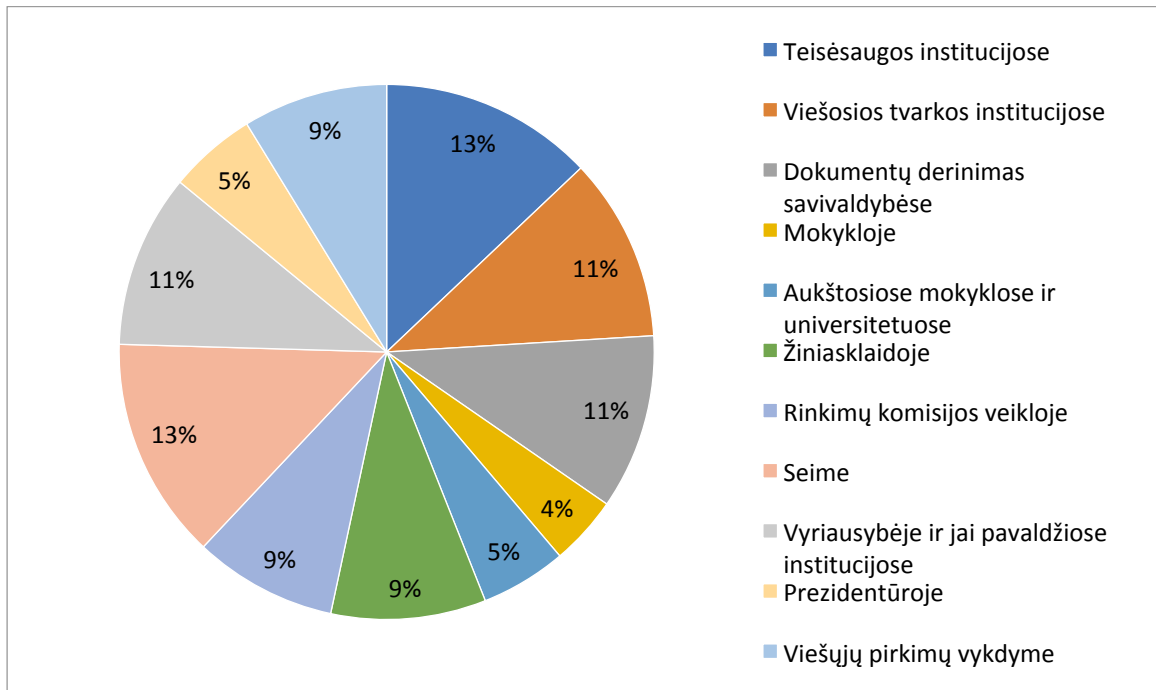
Moksleiviai korupcijos veiksmą visada įvardino kaip blogą reiškinį be jokių teigiamų elementų. Tačiau paklausti, ar prisidėtų prie kovos su korupcija ir ar pastebėję korupcijos apraiškas kreiptųsi į atitinkamas institucijas, jų atsakymai variavo nuo nedrąsių žvilgsnių iki „nesikreipčiau, bijočiau pasekmių“, „ne mano reikalas“, „nesikiščiau“. Visgi dalis moksleivių teigė: „jeigu niekas nesužinotų, duočiau“ arba „visi duotų esant reikalui“. Bet simuliuojant situaciją ir įterpus rizikos faktorių dauguma moksleivių teigė, kad nerizikuotų ir nedarytų korumpuotų veikų.

5 pav. Pilietiškumui nusižengiantį veiksma už tam tikrą atlygį atliksiančių dalis

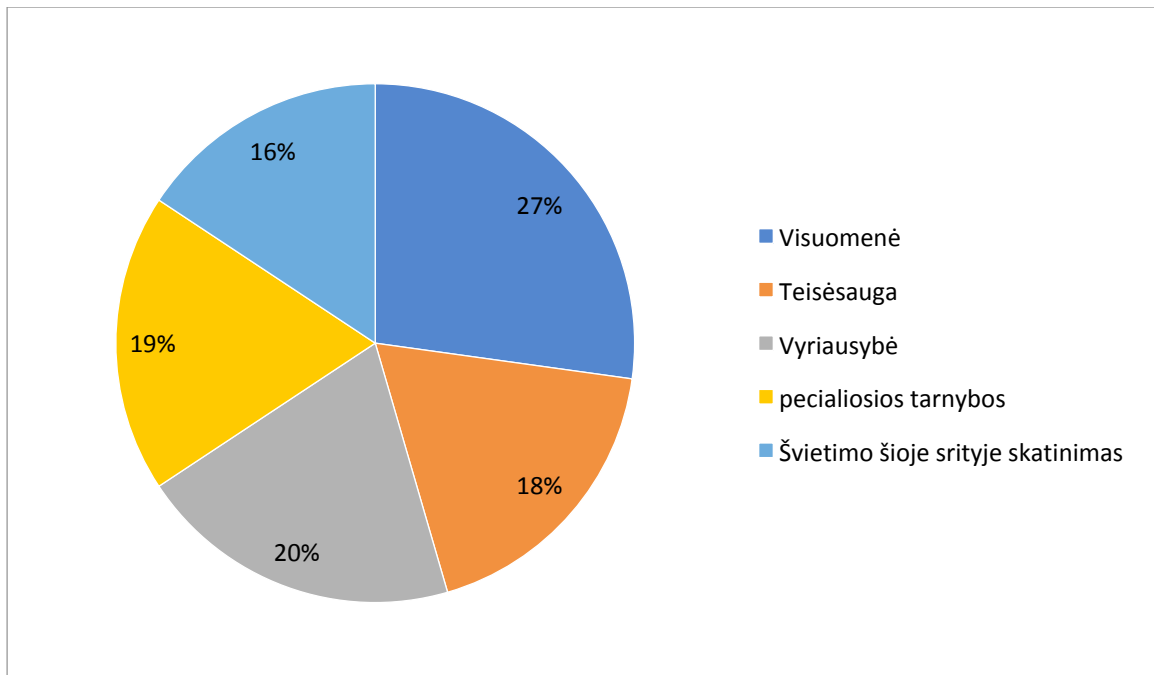
Vienas įdomiausių Fokus grupių diskusijos rezultatų klausime, kokia institucija Lietuvoje korumpuočiausia, buvo įvardinti sveikatos apsaugos sistema, švietimas tuomet verslas ir ketvirtoje vietoje LR Seimas ir politikai. Pateikiami net keletas pavyzdžių dėl medikų kyšių ėmimo. Nors pagal internetinio klausimyno duomenis korumpuočiausiu įvardintas LR Seimas surinkęs 25 proc. ir LR Vyriausybė 17,6 proc., o medikai nepateko į

didesnio dėmesio grupę, Fokus grupių dalyviai vienareikšmiškai teigė, jog yra kur kas labiau korumpuotų institucijų už valdžios institucijas, kas labai stebina lyginant rezultatus su apklausų rezultatais. Tačiau diskusijų dalyviai teigė, kad didelio pasitikėjimo Lietuvos valdžios institucijomis nepuoselėja. Kaip labiausiai patikima valdžios institucija buvo įvardinta LR Prezidento pareigybė.

6 pav. Labiausiai korumpuotos veiklos institucijos

Visgi konkretnant kovos būdus su korupcija išreikšta keletas svarių minčių “turėtų gerėti ekonomika”, “visuomenė (žmonės) turi būti atsakinga už korupcijos suvaldymą”. Deja, priešingų minčių taip pat netrūko “žmogaus nuomonės jokia organizacija nepakeis”; “informacijos sklaida nieko nepakeis.”

7 pav. *Institucijos, atsakingos už korupcijos problemos sprendimą*

Kita vertus korupcija yra įvardinama kaip viena esminių Lietuvos problemų, skatinanti emigraciją iš šalies, daranti žalą visuomenės materialinei gerovei.

Išvados ir rekomendacijos

1. Moksleivių samprata apie pilietiškumą nėra jiems pakankamai aiški ir teisingai suformuota. Dauguma moksleivių pakankamai abstrakčiai ir siaurai apibrėžia šį terminą. Fokus grupių analizė atskleidžia švietimo sistemos spragas šioje srityje, neišnaudojamą pilietiškumo pagrindų pamokų potencialą. Tikrai trūksta papildomų mokymosi kanalų stiprinančių pilietinę savivoką bei suteikiančių žinių apie valstybės valdymą bei dalyvavimą jame.

Rekomendacija – kurti specialius paskaitų ir seminarų paketus moksleivių pilietiškumo ugdymui bei puoselėjimui, kviečiant mokytojus į pagalbą lektorius visuomenininkus, įvairių institucijų ir pilietinių organizacijų atstovus.. Daugiau dėmesio skirti praktinei tiriamajai veiklai už klasės ribų. Skatinti jaunimą kurti debatų klubus, kurie ugdytų pilietiškumo sampratą neformalioju būdu, dalyvauti savanoriškoje veikloje politinėse-pilietinėse organizacijose.

2. Moksleivių samprata apie korupciją kaip nelegalią veiką, jos apraiškas, pasekmes ir prevenciją yra skurdi, dažnai neadekvati, nes nėra sistemingai formuojama. Fokus grupių bei apklausos rezultatų analizė atskleidė, kad Lietuvos moksleiviams korupcijos reiškinio samprata yra suformuota siaurai, kartais netgi klaidingai.

Rekomendacija – kadangi jaunąją kartą yra lengviausia pasiekti per socialines medijas, jų pagalba kurti švietimo ir prevencijos tinklalapius, kur būtų talpinama ne tik esminė prevencinė informacija ir statistika, bet ir būtų organizuojami įvairūs prevenciniai renginiai, kurių metu moksleiviai galėtų susipažinti su korupcijos mastais ir jos žala valstybei. Šių renginių metu būtų atliekamos įvairios simuliacijos, kurių metu moksleiviai turėtų projektuoti realias politines situacijas ir jas spręsti. Tai turėtų padidinti domėjimąsi valstybės valdymu. Tokius renginius galėtų organizuoti mokyklos, nevyriausybinės jaunimo organizacijos, (pvz. „Baltosios pirštinės“), jaunimo klubai per įvairius projektus. Ypač skatintini būtų tarptautiniai projektai ir renginiai, kurie motyvuotų jaunimą dalintis patirtimi ir kurti bendras veiklas bei priemones.

3. Tyrimas atskleidė, kad šeima ir auklėjimas yra pats svarbiausias veiksnys formuojantis jaunimo pilietiškumo ir korupcijos suvokimą. Mokykla buvo identifikuota kaip pakankamai pasyvi institucija moksleivių ugdyme į korupcijos apraiškas.

Rekomendacija – rengti susitikimus/seminarus/mokymus tėvams, kaip pilietiškai ugdyti jaunimą. Tai turėtų būti mokyklos pagalba tėvams, organizuojant ir kviečiant į įvairius šviečiamuosius pilietinius renginius tėvams kartu su universitetais, pilietinėmis organizacijomis. Valstybinės institucijos, dirbančios šiose srityse, turėtų daugiau dėmesio skirti sistemingos informacijos platinimui apie korupcijos apraiškas, priemones jos prevencijai bei neigiamas pasekmes visuomenei, kuri padėtų šviesti šeimas apie pilietinių atsakomybių diegimą vaikams ir jaunimui. Tėvų švietimu aktyvaus pilietiškumo klausimais reiktų paskatinti daugiau domėtis ir kitas organizacijas, tokias kaip Lietuvos tėvų forumas, Mamų unija, Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija, Lietuvos šeimos centras ir kt. Formalaus ugdymo veiklose plačiau integruoti pilietinės atsakomybės klausimus į įvairius dėstomus dalykus ir skatinti mokytojus kurti moksleiviams kūrybines/analitines užduotis, į kurių atlikimą būtų įtraukiami ir šeimos nariai.

4. Tyrimo rezultatai parodė, jog priklausomybė įvairiems jaunimo judėjimams bent dalinai susijusiems su valstybingumu ar politine veikla užklasinėje veikloje, labai sustiprina jaunimo domėjimąsi politika bei valstybės valdymu, leidžia jaunam žmogui lengviau apsispręsti dėl savo politinių pažiūrų.

Rekomendacija – skatinti formalių ir neformalių organizacijų veiklą mokyklose, pagal galimybes - kurti naujas organizacijas, kuriose aktyviai dirbtų jaunimo lyderiai, rekomenduoti jaunimui įsijungti į veikiančias aktyvias pilietines formalias grupes už mokyklos ribų. Daugiau dėmesio skirti mokymo įstaigų bendradarbiavimui su įvairiomis valstybinėmis ir pilietinėmis institucijomis, organizuojant pilietinio ugdymo pamokas už mokyklos ribų. Keisti pilietinio ugdymo metodus mokyklose nuo vadovėlinių žinių perdavimo iki aktyvaus dalyvavimo pilietinių bendruomeninių organizacijų veikloje: skatinti moksleivius patiems rinkti ir kritiškai analizuoti informaciją, susijusią su valstybės valdymu, ją pristatyti įvairių susirinkimų ar forumų metu, sudaryti sąlygas atlikti praktinius

darbus bendraujant su žiniasklaidos priemonėmis, vietos institucijomis, įtraukiant regionuose išrinktus ir dirbančius politikus bei valstybės tarnautojus.

Priedai

1 priedas – Tyrimo klausimynas

1. Kaip suvokiate aktyvaus Pilietiškumo sąvoką? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Dalyvavimas rinkimuose;

b. Politinių pažiūrų turėjimas;

c. Dalyvavimas visuomeninėje veikloje (pav. skautų, šaulių organizacijos, karitas, savanorystė, kt.)

2. Ar manote, jog esate aktyvus (valstybės) pilietis?

a. Taip

b. Ne

c. Nežinau

3. Ar esate pilietiškas?

a. Taip

b. Ne

c. Nežinau

4. Ar sekate šalyje vykstančius politinius procesus?

a. Taip

b. Ne

c. Priklauso nuo temos aktualumo

5. Kokios Jūsų politinės pažiūros?

a. Dešiniųjų pažiūrų

b. Kairiųjų pažiūrų

c. Centro pažiūrų

d. Nesu apsisprendęs (-usi)

6. Kaip vertinate dabartinę politinę situaciją Lietuvoje?

a. Labai gerai

b. Gerai

c. Neblogai

d. Blogai

e. Nežinau

7. Kokias matote didžiausias problemas Lietuvoje? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Korupcija

b. Šešėlinė ekonomika

c. Alkoholizmas

d. Politinis ir ekonominis bei socialinis nestabilumas

e. Demografinės problemos

8. Kaip suprantate korupcijos sąvoką? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Papirkinėjimas, kyšio davimas

b. Piktnaudžiavimas tarnyba

c. Mokesčių vengimas

d. Neteisėtas paslaugų teikimas

e. Politinių dokumentų sunaikinimas

f. Asmeninės naudos siekimas pažeidžiant įstatymus

9. Kaip rimtai vertinate korupcijos problemą Lietuvoje?

a. Labai rimtai

b. Rimtai

c. Nelabai rimtai

d. Visai nerimtai

e. Korupcijos nėra

f. Nežinau

10. Kokios institucijos Jums atrodo labiausiai korumpuotos Lietuvoje? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Seimas

b. Vyriausybė ir ministerijos

b. Privačios įmonės

c. Politinės partijos

d. Teisėsauga

e. Savivalda

11. Ar sutinkate su teiginiu, kad korupcijos problema Lietuvoje mažėja?

a. Sutinku

b. Nesutinku

c. Nežinau

12. Kokios formos korupcija labiausiai paplitusi Lietuvoje? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Kyšio davimas

b. Nepotizmas (tarnybinės padėties naudojimas giminėms proteguoti)

c. Piktnaudžiavimas tarnyba

d. Svetimų lėšų pasisavinimas

e. Prekyba įtaka

12. Kokios formos korupcija labiausiai paplitusi Lietuvoje? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Kyšio davimas

b. Nepotizmas (tarnybinės padėties naudojimas giminėms proteguoti)

c. Piktnaudžiavimas tarnyba

d. Svetimų lėšų pasisavinimas

e. Prekyba įtaka

13. Jūsų nuomone, kokios srities specialistų darbas (paslaugos) labiausiai korumpuotas? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Teisėsaugos institucijose (sprendimų priėmimas prokuratūroje, bylų nagrinėjimas teismuose, advokatų paslaugos ir kt.)

b. Viešosios tvarkos institucijose (kelių eismo ir kt. policijoje)

c. Dokumentų derinimas savivaldos institucijose (pašalpų ir įvairių leidimų išdavimas, žemės dokumentų tvarkymas, nuosavybės teisių atkūrimas ir kt.)

d. Mokykloje (įpratas pasiekimų vertinimas, egzaminų vertinimas, kt.)

e. Aukštosiose mokyklose ir universitetuose (priėmimas į įstaigą, pasiekimų vertinimas ir kt.)

f. Žiniasklaidos (informacijos viešinimas spaudoje, TV, socialiniuose tinkluose ir kt.)

g. Rinkimų komisijos (balsų skaičiavimas, rinkėjų agitavimas, rinkėjų sąrašų sudarymas ir kt.)

h. Seime (priimant naujus įstatymus, keičiant galiojančių įstatymų nuostatas)

i. Vyriausybėje ir jai pavaldžiose įstaigose (Ministerijose) (skirstant finansavimą, svarstant sistemnius pokyčius)

j. Prezidentūroje (skiriant Vyriausybės siūlomus kandidatus ministrų, teismų, kitų valstybės įstaigų vadovo vietoms užimti ir kt.)

k. Viešiuosiuose pirkimuose (įsigijant t.t. prekes ir paslaugas, finansuojamas iš valstybės biudžeto)

l. Kita – įrašykite:

14. Ar gali korupcija tam tikrais atvejais būti teigiamas aspektas?

a. Taip, ekonominiais klausimais

b. Taip, sociokultūriniais pagrindais

c. Ne, jokiais įmanomais būdais

d. Nežinau

15. Ar sutiktume su teiginiu, jog korupcija gali lemti kultūra?

a. Sutinku

b. Nesutinku

c. Nežinau

16. Jeigu susidurtumėte su korupcija, kokių veiksmų imtumėtės?

a. Kreipčiausi tiesiogiai į atitinkamas anti-korupcijos instancijas

b. Praneščiau korumpuoto pareigūno vadovui

c. Paviešinčiau socialiniuose tinkluose

d. Informuočiau savo artimuosius

e. Nedaryčiau nieko

17. Jūsų nuomone, kas sąlygoja korupciją? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Prasta šalies ekonominė padėtis

b. Vyriausybės veiksmai

c. Teisėtvara

d. Pilietiškumo trūkumas

e. Prasta anti-korupcinė prevencija

f. Švietimo stoka šioje srityje

18. Ar gaunate pakankamai informacijos mokykloje/šeimoje apie korupcijos sampratą ir antikorupcijos prevenciją?

a. Taip

b. Pakankamai, bet norėtūsi atskirų tam skirtų seminarų/pamokų

c. Ne

19. Ar esate susipažinę su vyriausybės kovos su korupcija priemonėmis?

a. Taip

b. Ne

c. Nežinau

20. Kaip vertinate tarnybas (STT, FNTT, VK ir kt.) siekiančias užkirsti kelią korupcijai?

a. Tarnybos tinkamai neatlieka savo darbo

b. Tarnybos savo darbą atlieka gerai

c. Tarnybos dirba puikiai

d. Apie tokias tarnybas negirdėjau

e. Korupcija ne tarnybų reikalas

21. Ar pastebite televizijoje, internete socialinių reklamų/akcijų nukreiptų prieš korupcijos prevenciją?

a. Taip, gana dažnai

b. Taip, kartais

c. Ne, tokio pobūdžio informacijos neteko matyti

22. Ar Jūs duotumėte kyšį, jeigu jums dabar greitai reikėtų išspręsti labai svarbią problemą?

a. Taip

b. Ne

23. Ar už tam tikrą atlygį atliktum pilietiškumui nusižengiantį veiksma? (Pvz. Balsuotum už tam tikrą partiją)

a. Ne, nes tai nusižengia mano nusistatymams

b. Ne, nes taip nusižengčiau įstatymui

c. Taip, nes nemanau, jog tai daro skirtumą

d. Taip, nes tai papildomos pajamos

e. Nežinau

24. Kokie veiksniai ar asmeninės savybės, jūsų nuomone, nulemia žmonių polinkį į korupciją? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Gobšumas ir noras praturtėti

b. Atsakomybės ir etikos stoka

c. Mažas darbo užmokestis, blogas pragyvenimo lygis

d. Išsilavinimo stoka

e. Nežinau

25. Dėl kokių priežasčių vyksta korupcija? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Nes nėra kito būdo įgyvendinti pasiekti savo tikslus

b. Siekiant išvengti sankcijų ar bausmės

c. Siekiant išvengti didesnių oficialių mokėjimų

d. Nes tik tokiu būdu sulauksi tinkamo elgesio ir paslaugų

e. Norint paspartinti procesą ir procedūrą

f. Norint gauti lengvatas /privilegijas

g. Norint turėti alternatyvų pajamų šaltinį

h. Nežinau

26. Kaip manote, kokia yra korupcijos žala valstybei ir visuomenei?

a. Didelė žala reputacijai?

b. Didelė materialinė žala

c. Tiek materialinė, tiek moralinė žala

d. Žalos nėra

27. Jūsų nuomone, ar korupcija Lietuvoje gali būti vienas iš didelės emigracijos veiksnių?

a. Taip

b. Ne

c. Nežinau

28. Kas gali išspręsti korupcijos problemą? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

a. Visuomenė

b. Teisėsauga

c. Vyriausybė

d. Specialiosios tarnybos

e. Švietimo šioje srityje skatinimas

2 Priedas - Fokus grupės tyrimo metodika

1. Tyrimo grupėse informacija:
2. 10 respondentų grupės 5 skirtingose mokyklose;
3. Papildomi 2 interviu iš kiekvienos grupės;
4. 1,5 – 2 val trukmės grupės diskusija;
5. Fokus grupės tyrimo pobūdis- aukštas (moderatoriaus kontrolė)

Ką siekiama iširti: Pilietiškumo ir korupcijos samprata mokinių tarpe, pagilinti Mokykloms teikto klausimyno informaciją turiniu.

Focus grupės eiga:

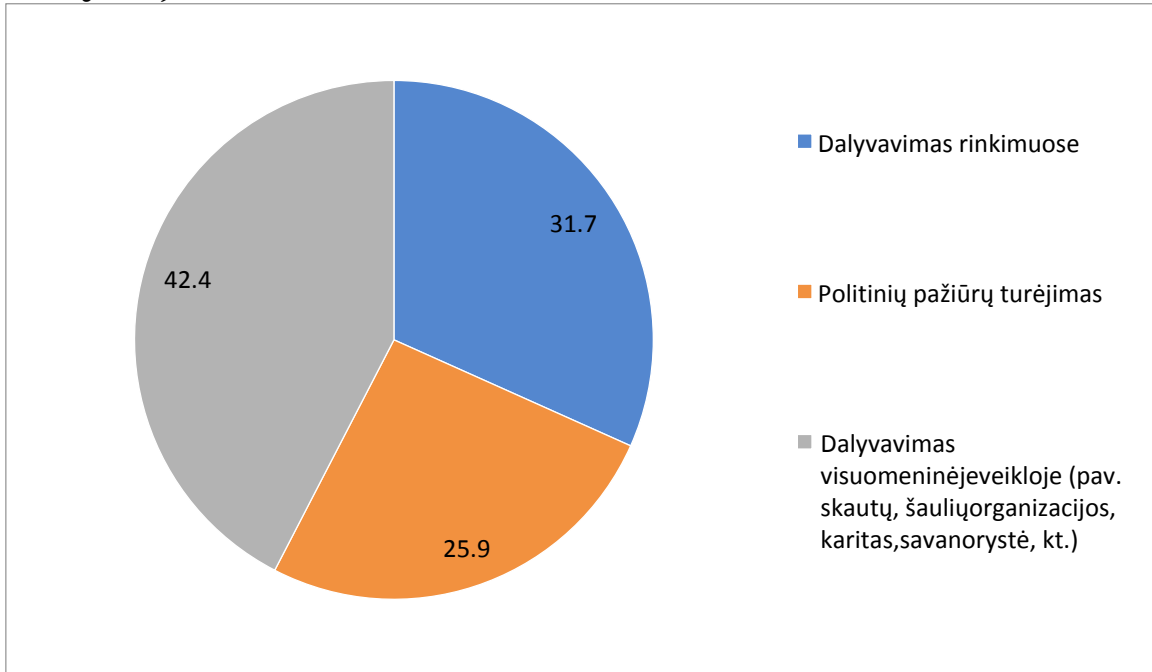
1. Projekto pristatymas (10-15 min.)
2. Pilietiškumo sąvokos apibrėžimas(15 min.);
3. Piliečio pareigos ir atsakomybės(10 min.);
4. Korupcijos sąvokos apibrėžimas(15min.);
5. Kokias korupcijos apraiškas pastebite/susiduriate(10-15 min)
6. Kova su korupcija Lietuvoje ir kaip prie jos galite prisidėti(20 min.);

Interviu klausimai (15-20 min):

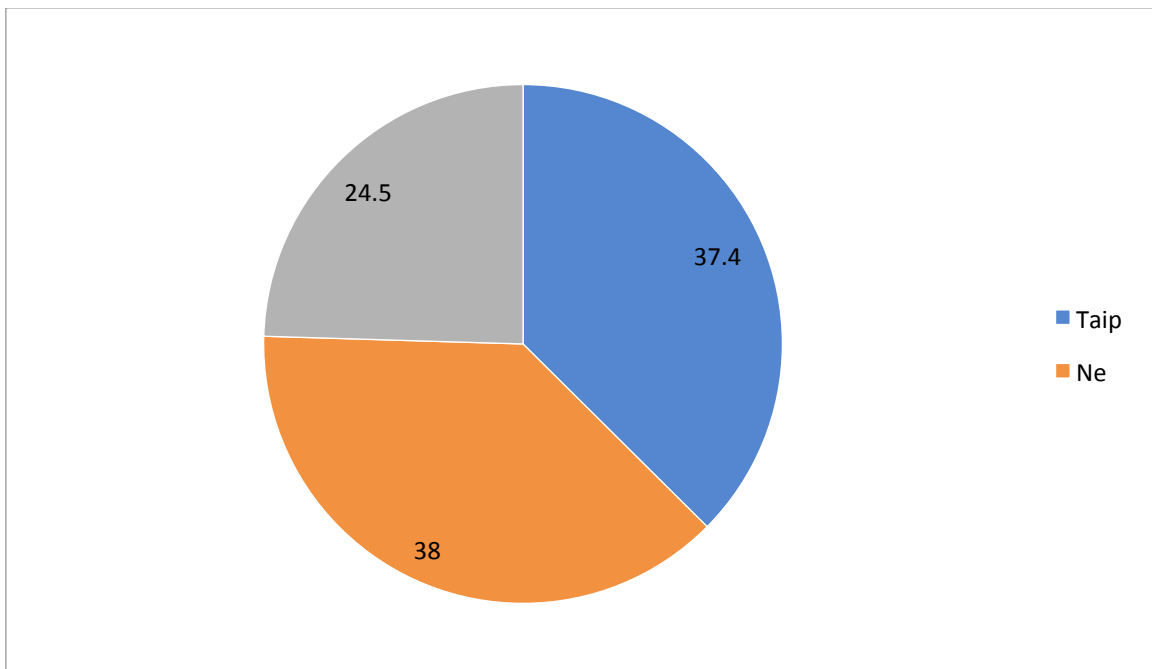
1. Prisistatykite, vardas, pavardė, amžius, mokykla.
2. Ar manote, jog esate aktyvus (valstybės) pilietis?
3. Ar sekate šalyje vykstančius politinius procesus?
4. Kaip vertinate dabartinę politinę situaciją Lietuvoje?
5. Jūsų nuomone, kokios srities specialistų darbas (paslaugos) labiausiai korumpuotas?
6. Ar sutiktume su teiginiu, jog korupcija gali lemti kultūra? Kokių būdu?
7. Jūsų nuomone, kas sąlygoja korupciją?
8. Ar gaunate pakankamai informacijos mokykloje/šeimoje apie korupcijos sampratą ir antikorupcijos prevenciją?
9. Ar Jūs duotumėte kyši, jeigu jums dabar greitai reikėtų išspręsti labai svarbią problemą?
10. Kaip manote, kokia yra korupcijos žala valstybei ir visuomenei?
11. Kas gali išspręsti korupcijos problemą?

3 Priedas – Elektroninės apklausos rezultatų duomenys

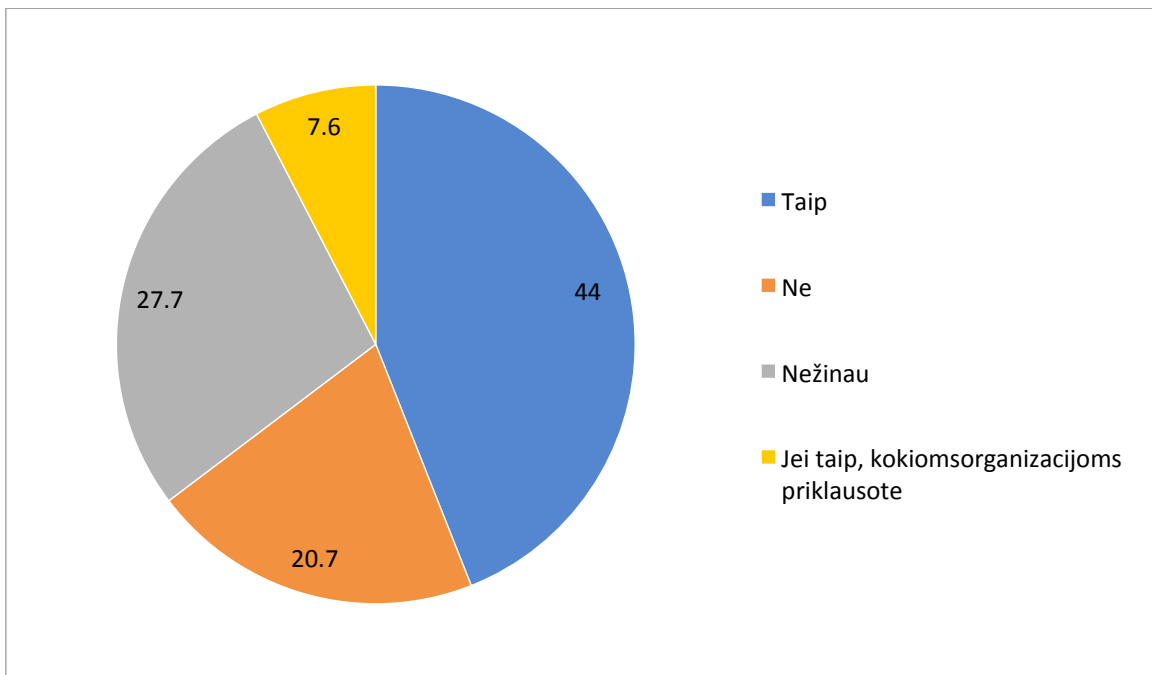
1. Kaip suvokiate aktyvaus Pilietiškumo sąvoką? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

2. Ar manote, jog esate aktyvus (valstybės) pilietis?

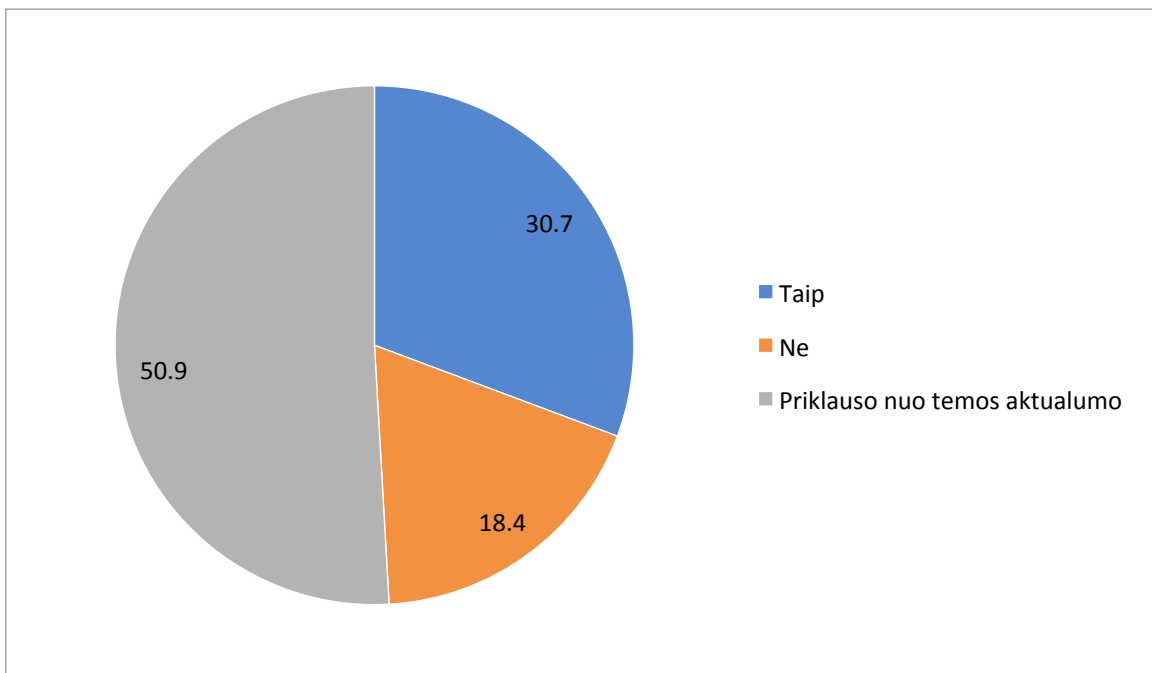

3. Ar esate pilietiškas?

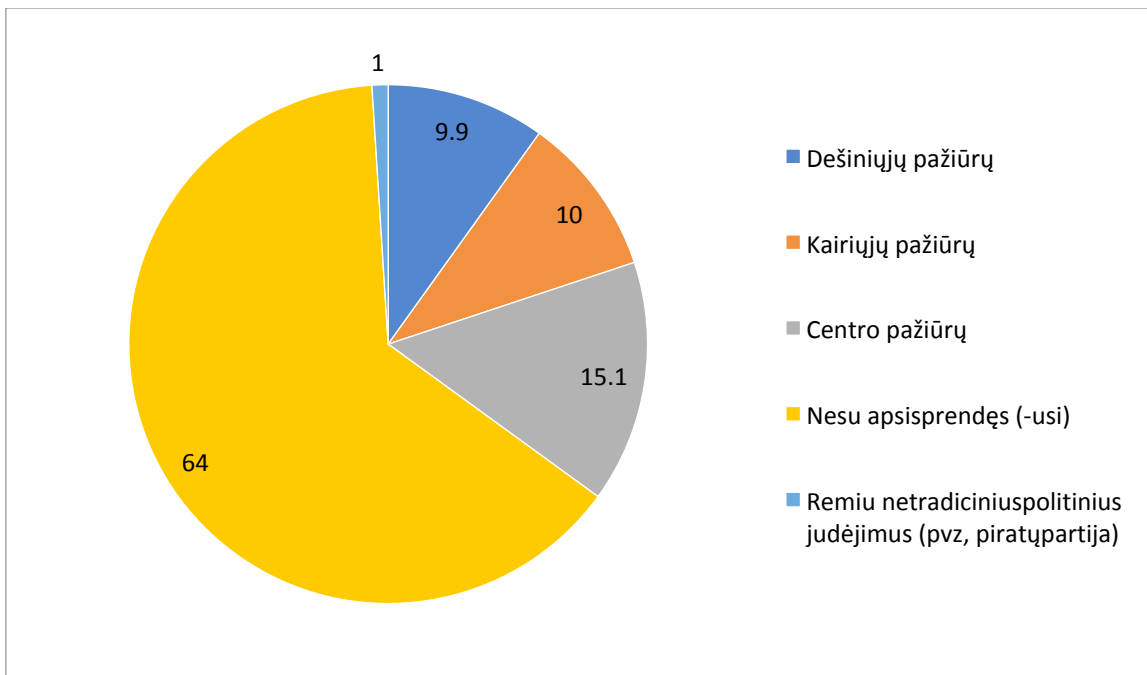

- Šaulių
- Padėdū visuominėj sunkiu atvėju
- Galbut
- Lietuvos Jaunųjų Šaulių Sajunga
- Jaunųjų konservatorių lyga
- Jaunųjų konservatorių lyga
- Jaunųjų konservatorių lyga; LKJBS
- šaulių
- LŠS

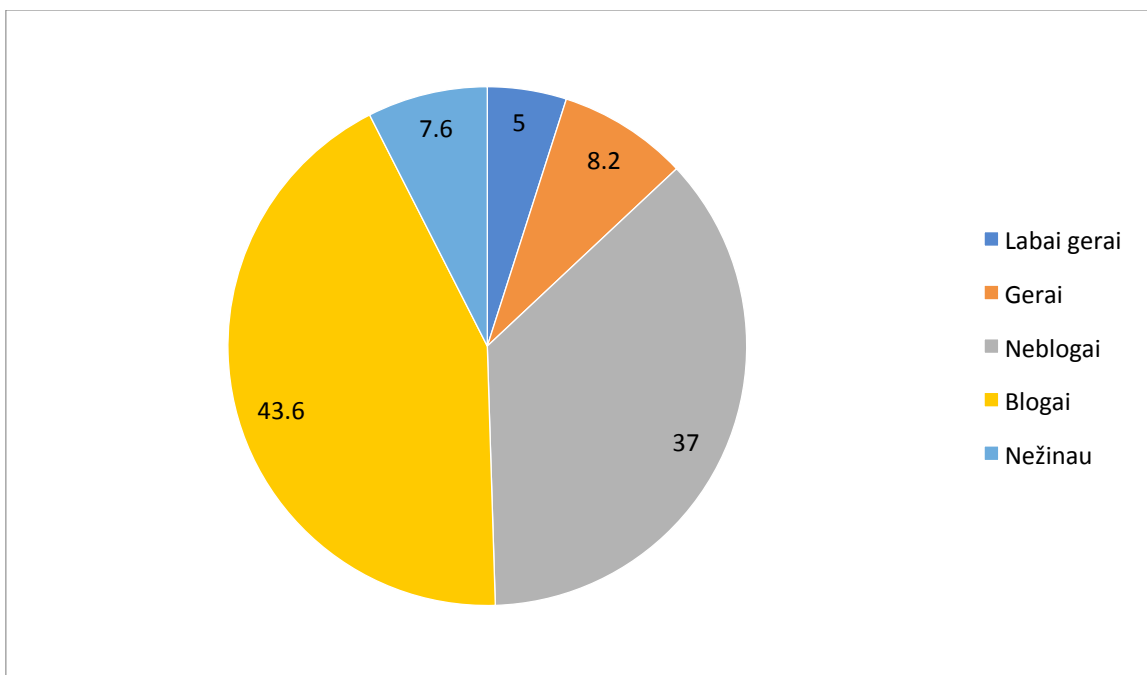
4. Ar sekate šalyje vykstančius politinius procesus?

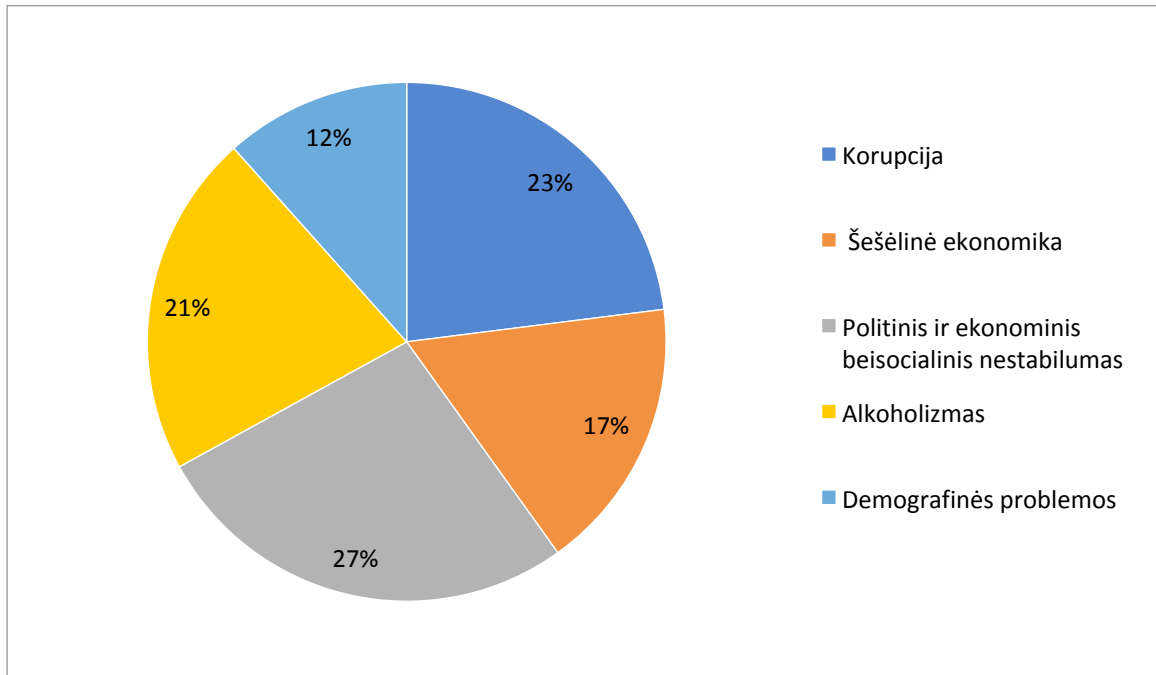
5. Kokios Jūsų politinės pažiūros?

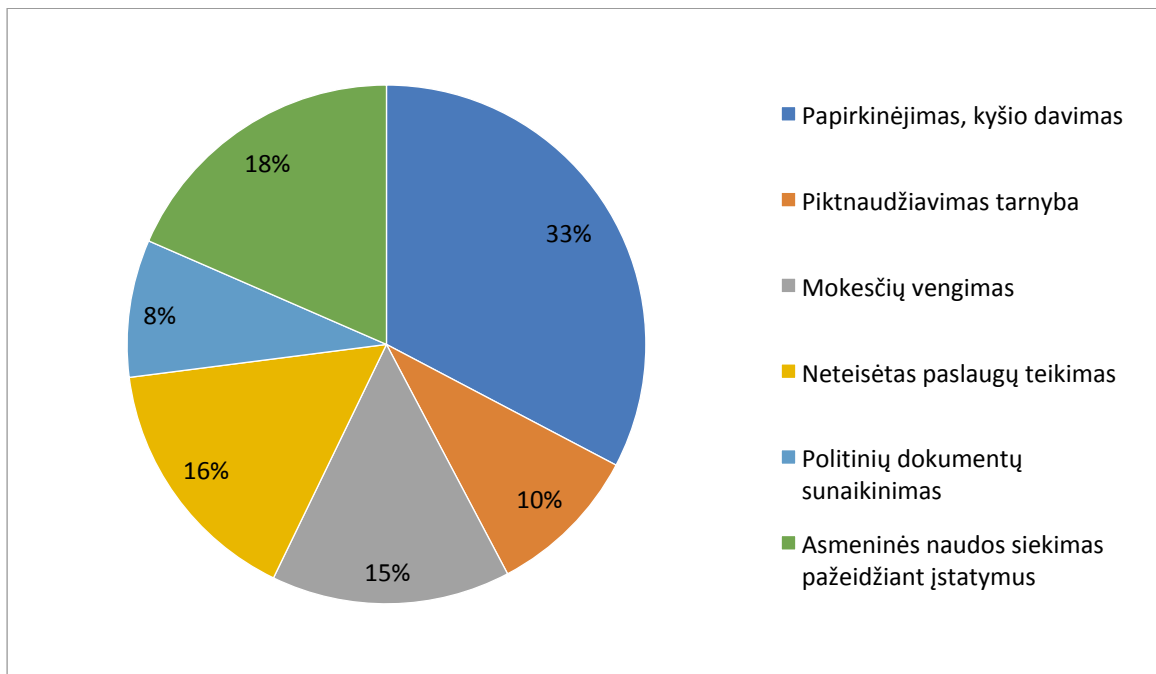
6. Kaip vertinate dabartinę politinę situaciją Lietuvoje?

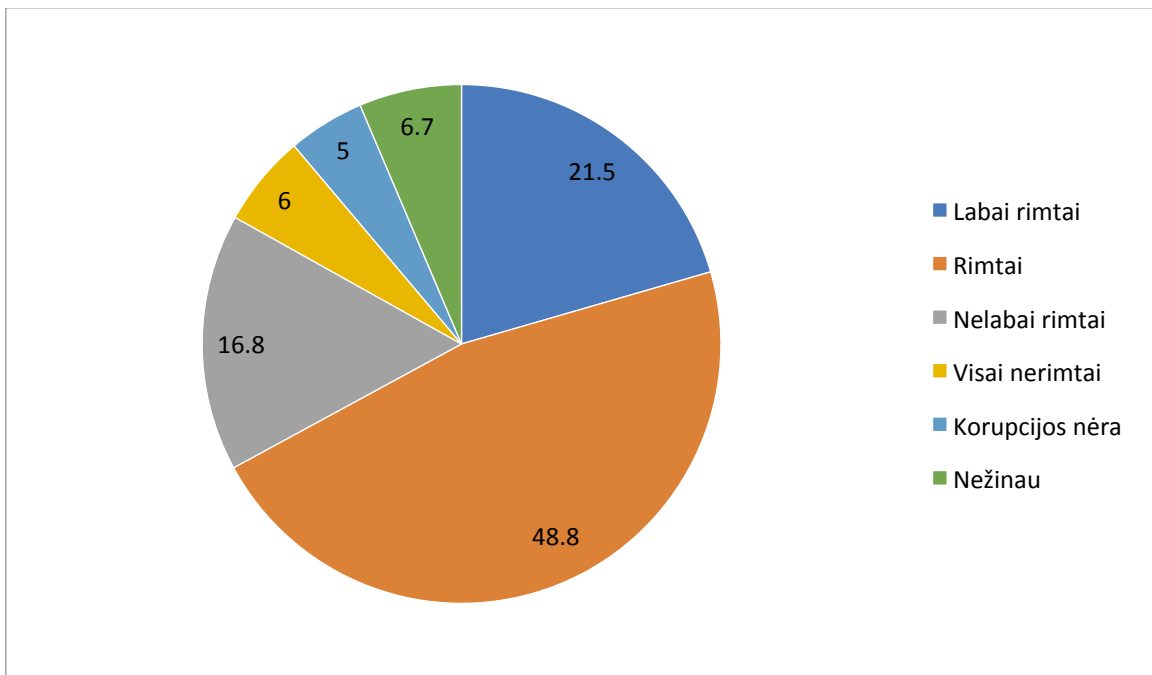
7. Kokias matote didžiausias problemas Lietuvoje? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

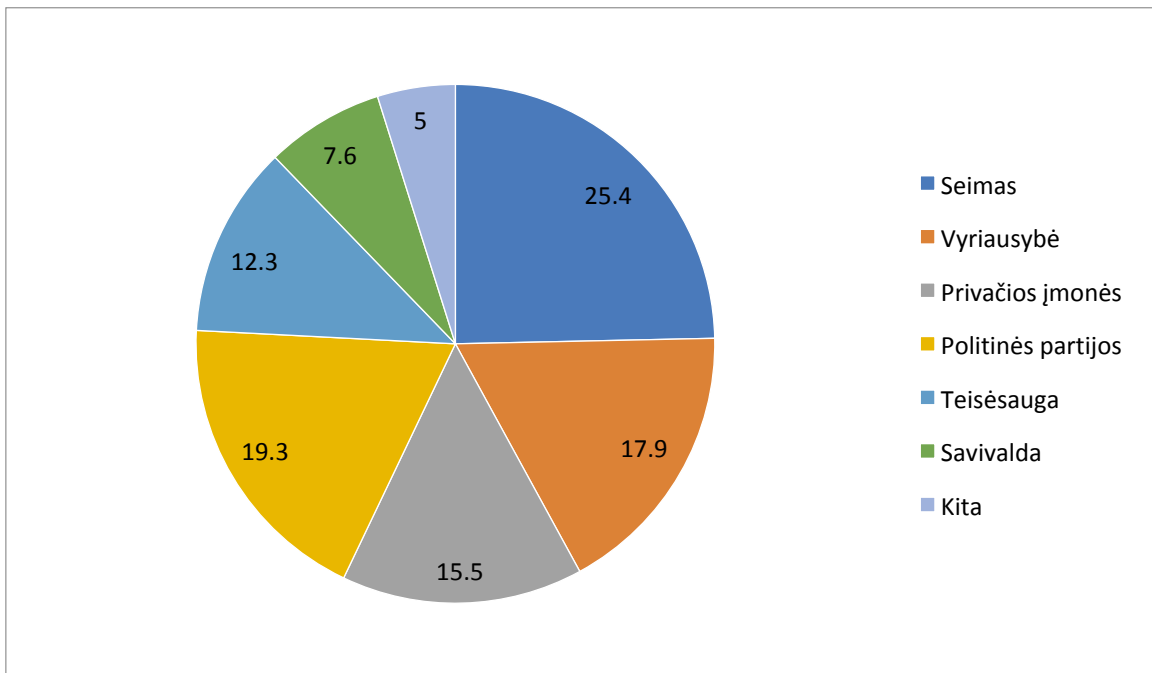
8. Kaip suprantate korupcijos sąvoką? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

9. Kaip rimtai vertinate korupcijos problemą Lietuvoje?

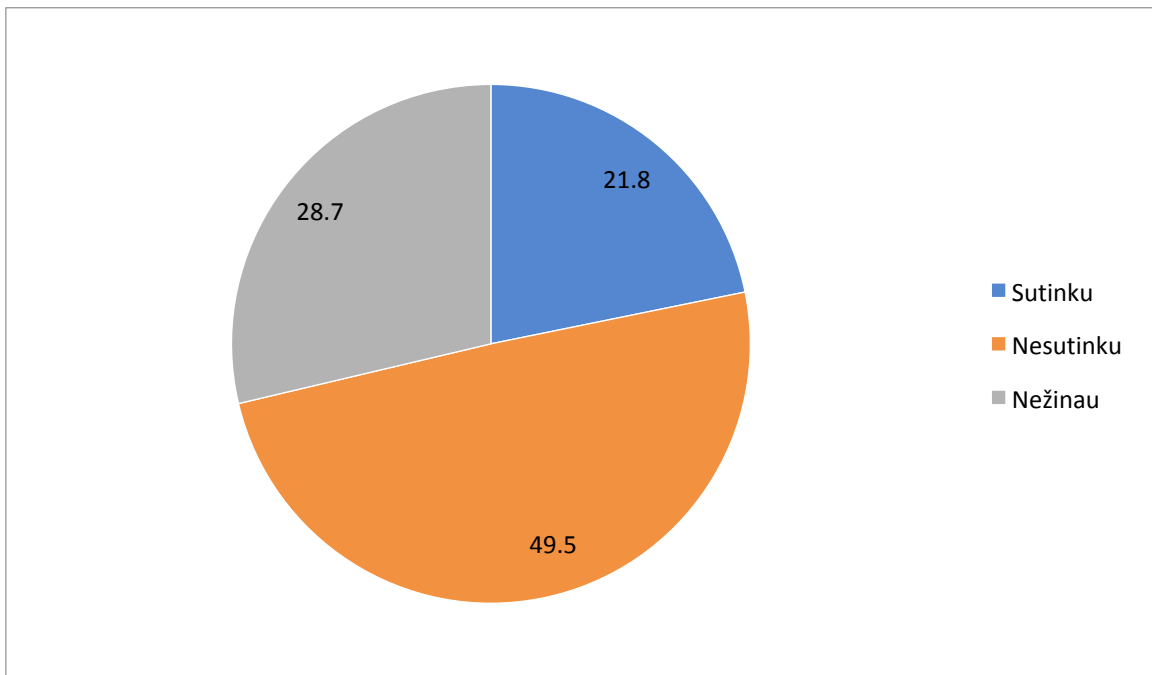

10. Kokios institucijos Jums atrodo labiausiai korumpuotos Lietuvoje?
(Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

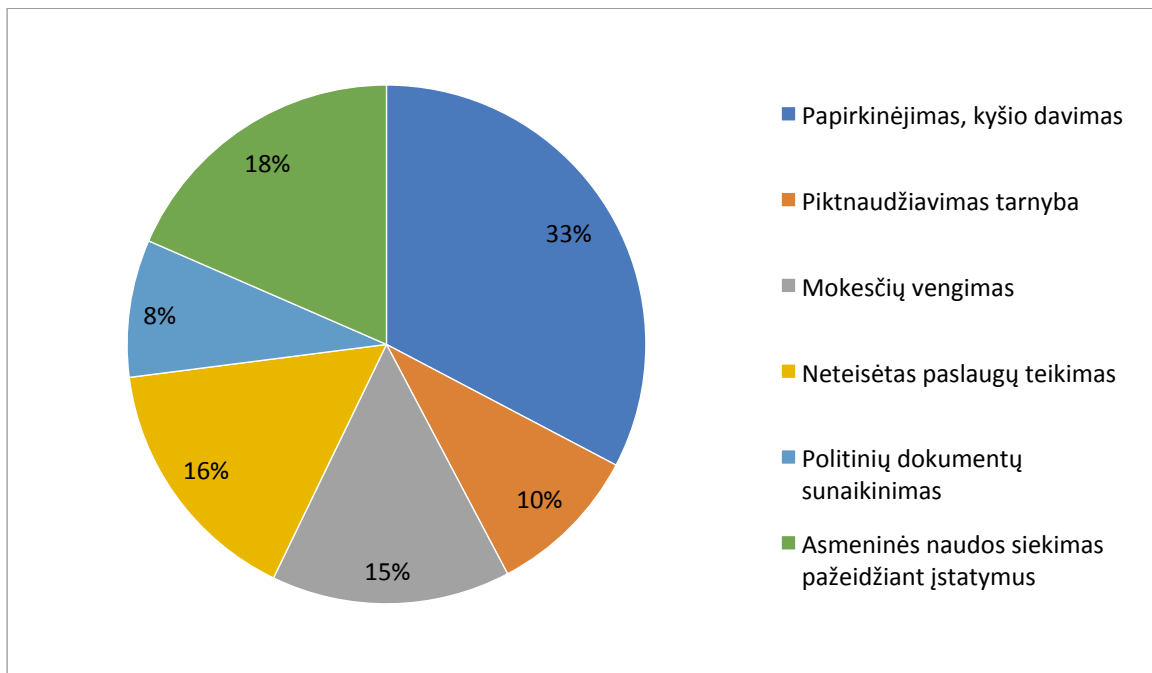

- Nežinau
- Alkoholio, tabako pramonė
- Medicina
- Liberalai
- Nežinau
- Gydytojai

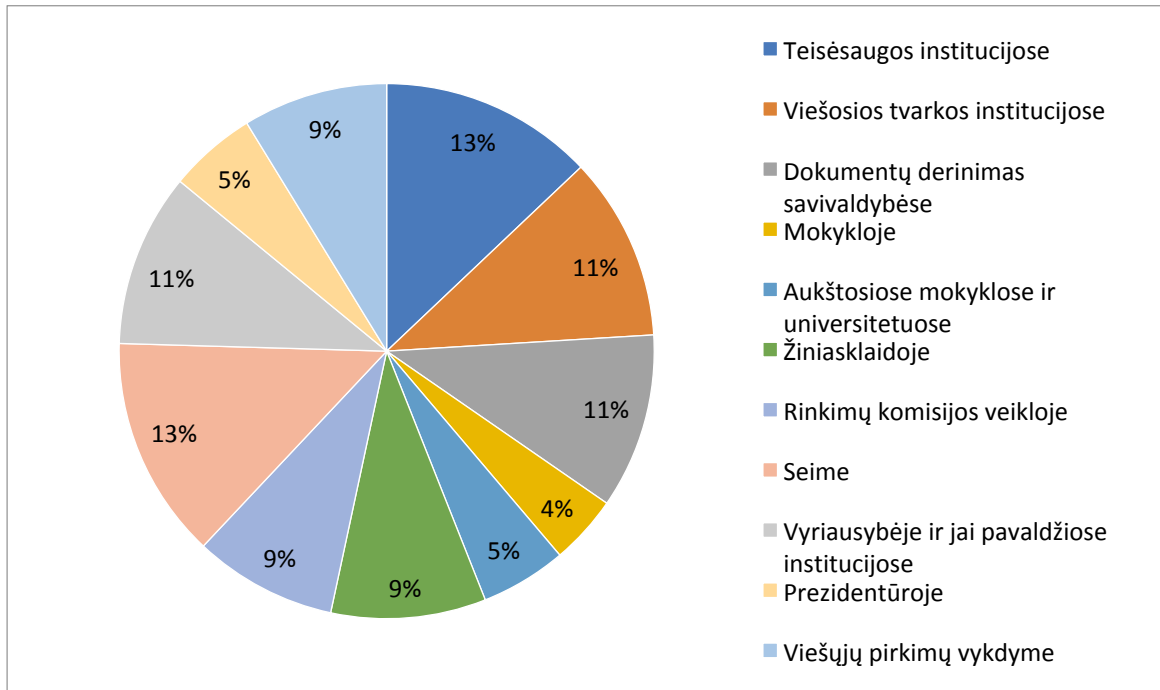
11. Ar sutinkate su teiginiu, kad korupcijos problema Lietuvoje mažėja?

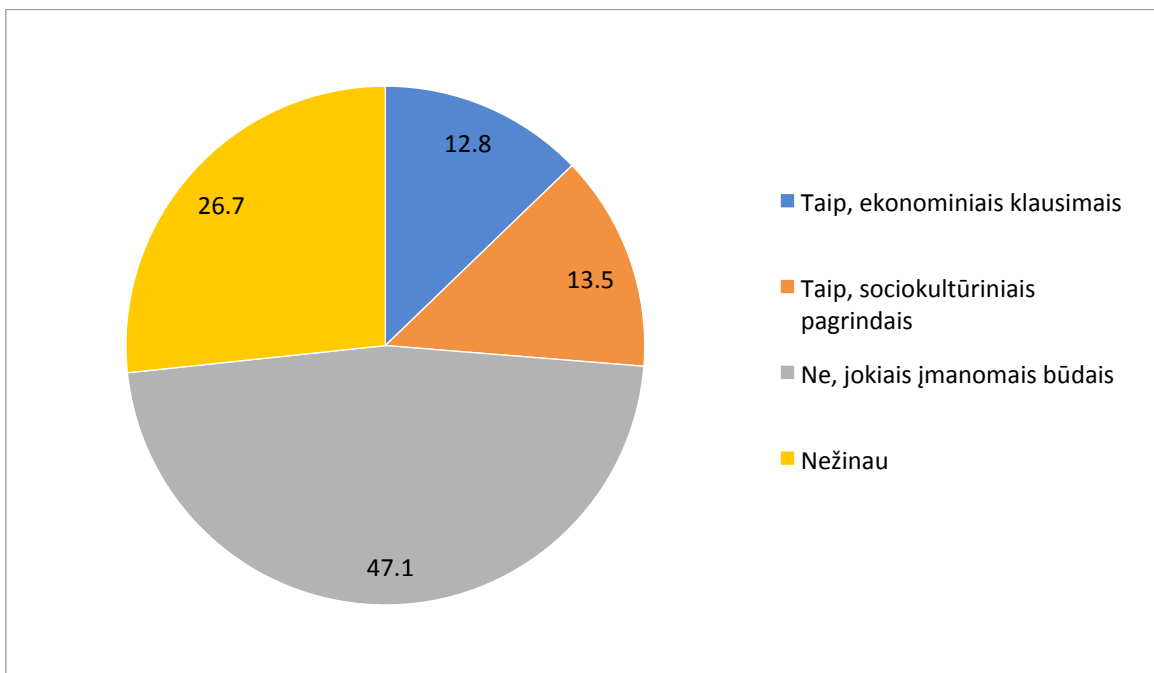
12. Kokios formos korupcija labiausiai paplitusi Lietuvoje? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

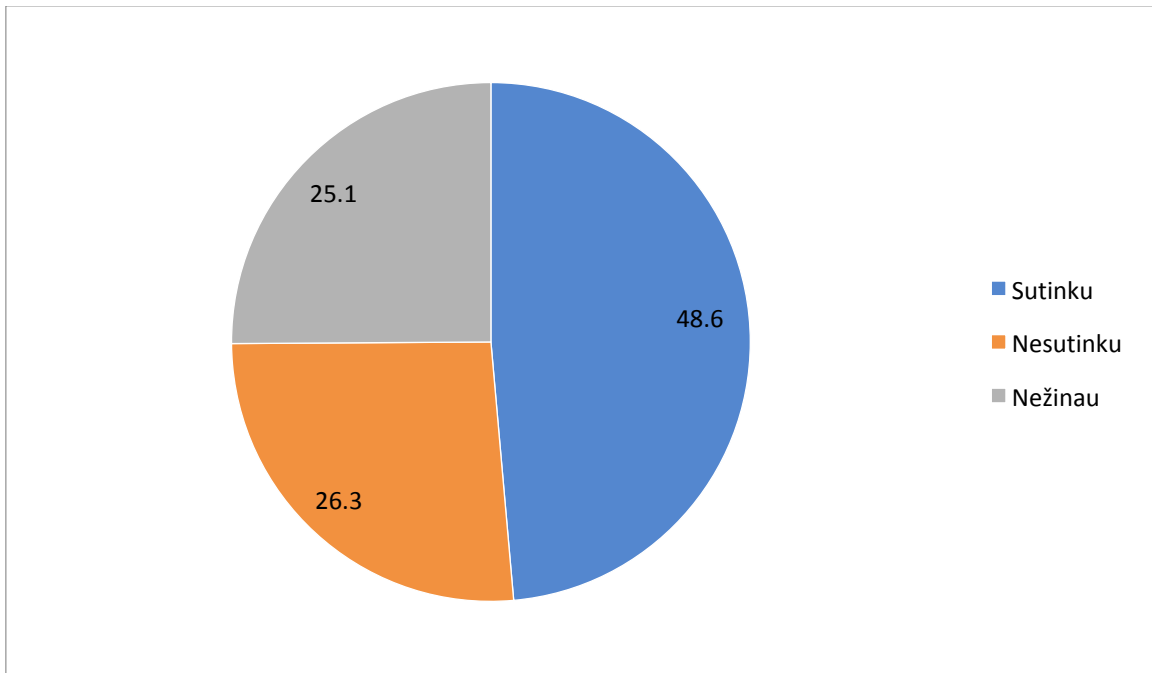
13. Jūsų nuomone, kokios srities specialistų darbas (paslaugos) labiausiai korumpuotas? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

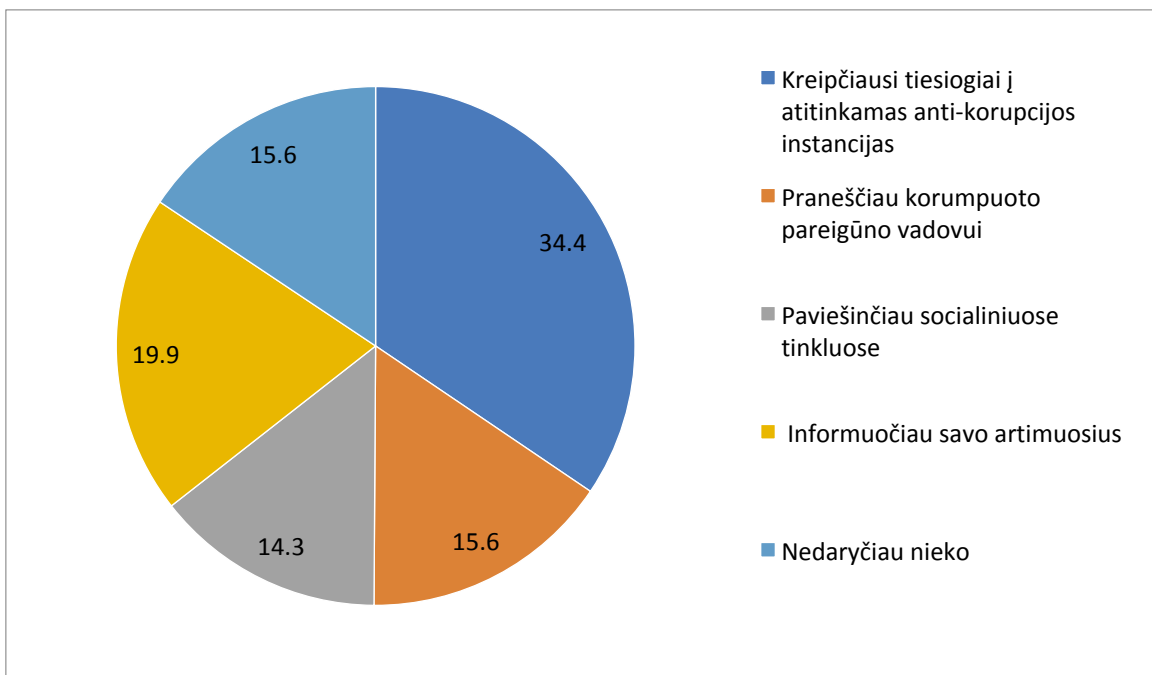
14. Ar gali korupcija tam tikrais atvejais būti teigiamas aspektas?

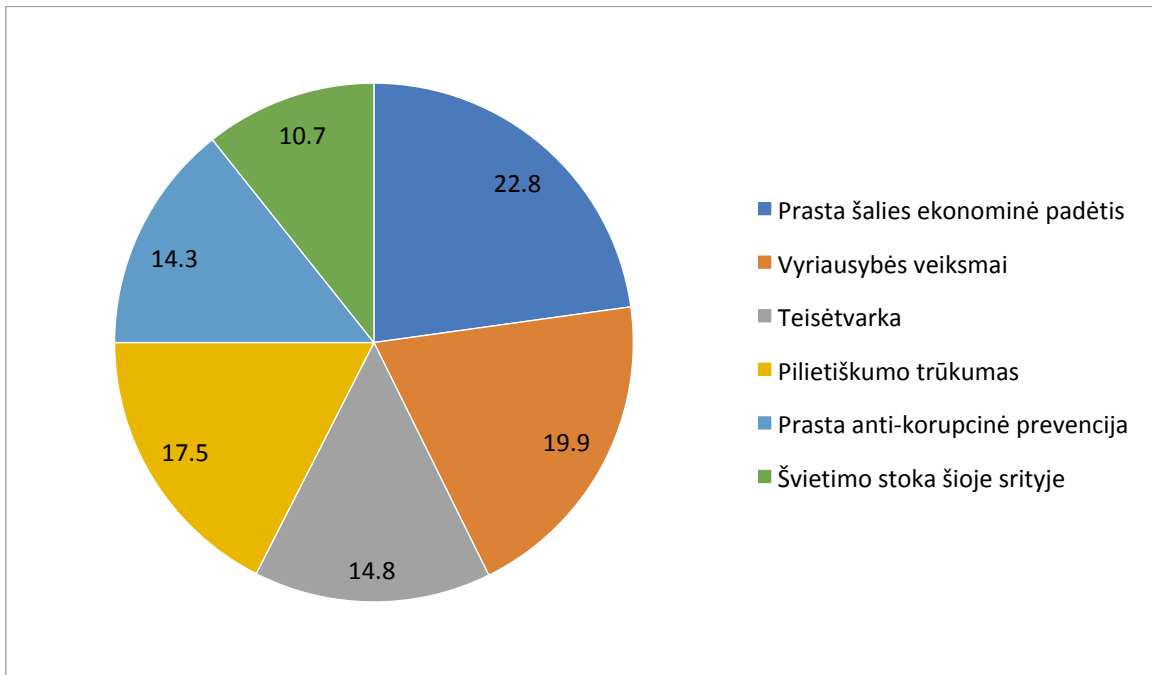
15. Ar sutiktume su teiginiu, jog korupcija gali lemti kultūra?

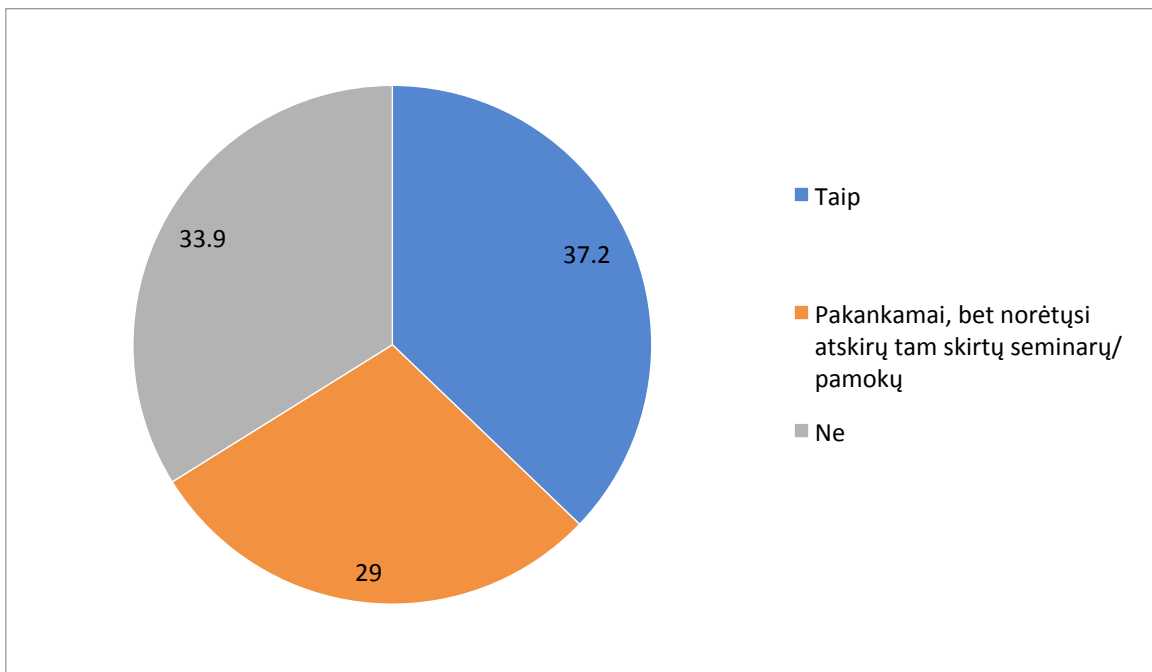
16. Jeigu susidurtumėte su korupcija, kokių veiksmų imtumėtės?

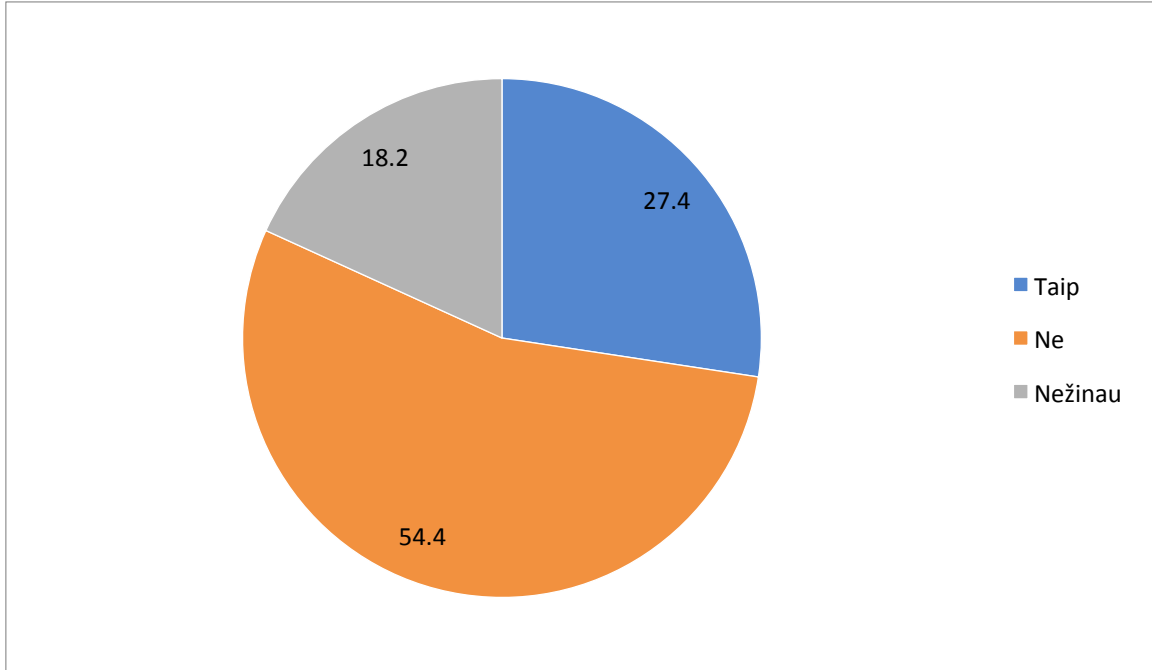
17. Jūsų nuomone, kas sąlygoja korupciją? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

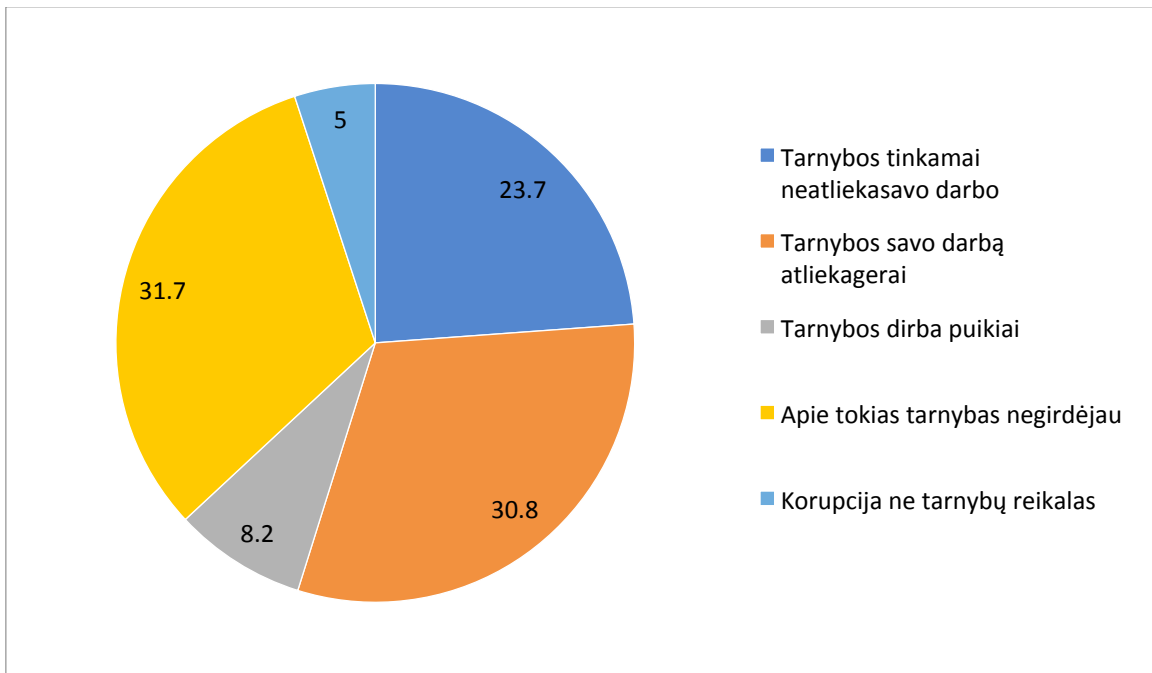
18. Ar gaunate pakankamai informacijos mokykloje/šeimoje apie korupcijos sampratą ir antikorupcijos prevenciją?

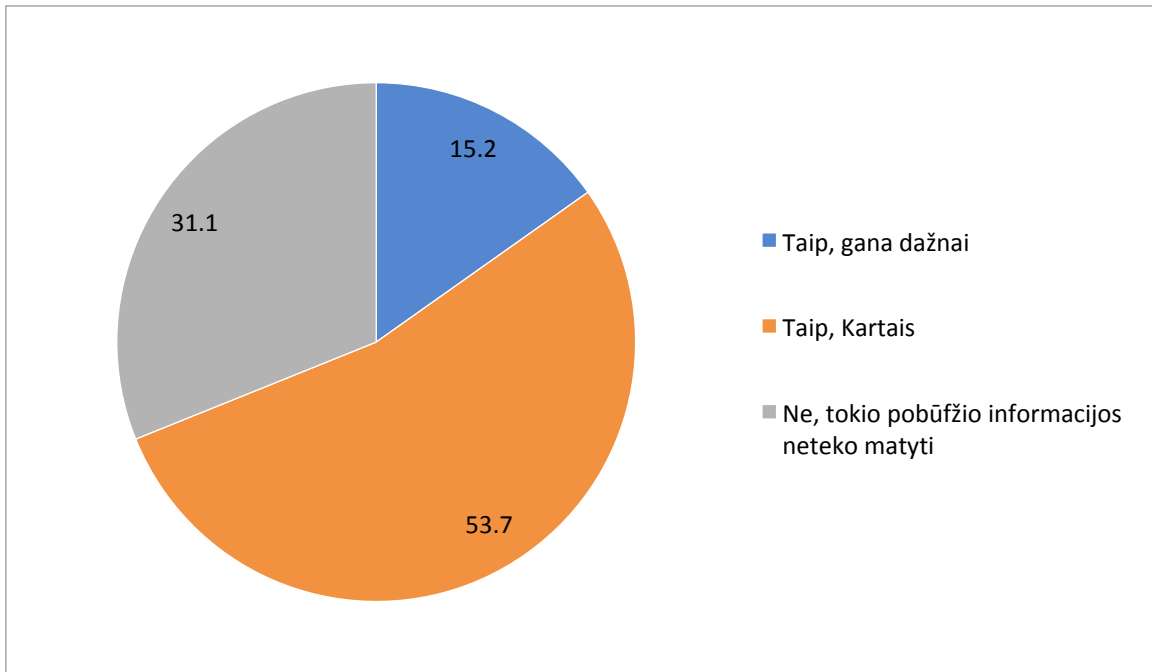
19. Ar esate susipažinę su vyriausybės kovos su korupcija priemonėmis?

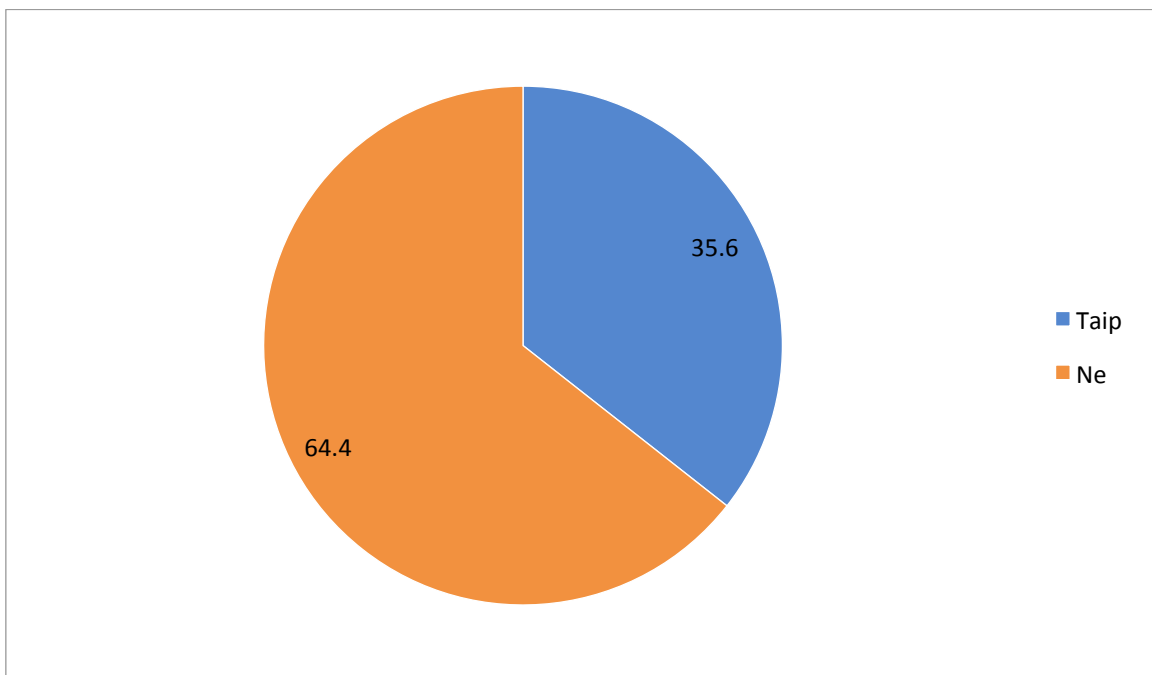
20. Kaip vertinate tarnybas (STT, FNTT, VK ir kt.) siekiančias užkirsti kelią korupcijai?

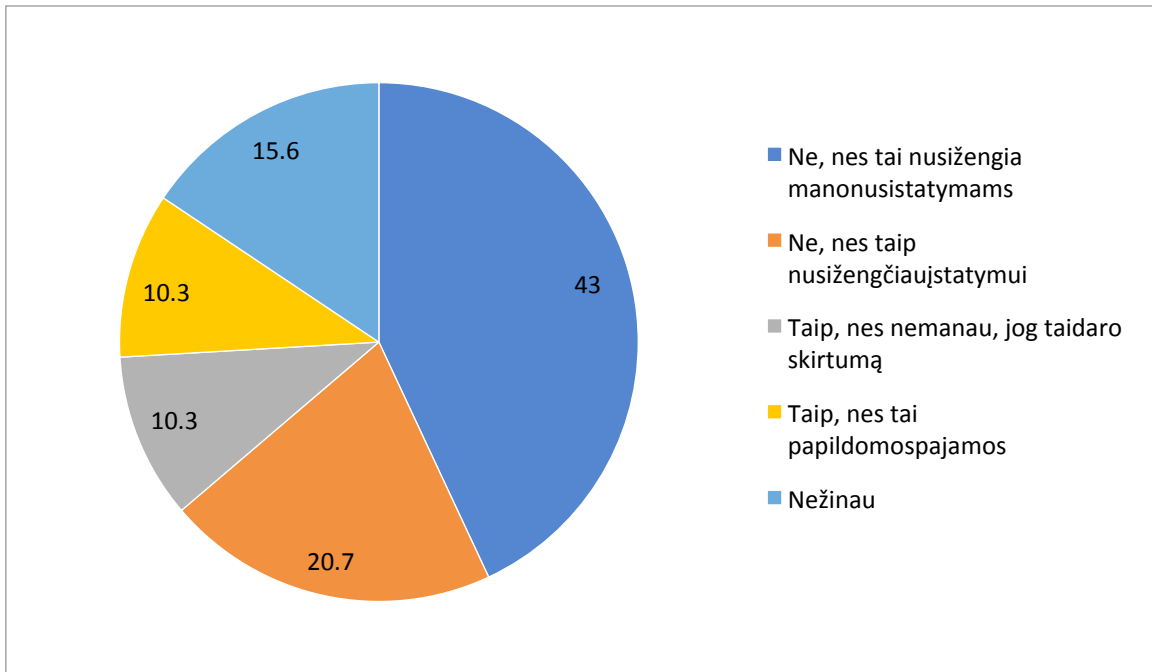
21. Ar pastebite televizijoje, internete socialinių reklamų/akcijų nukreiptų prieš korupcijos prevenciją?

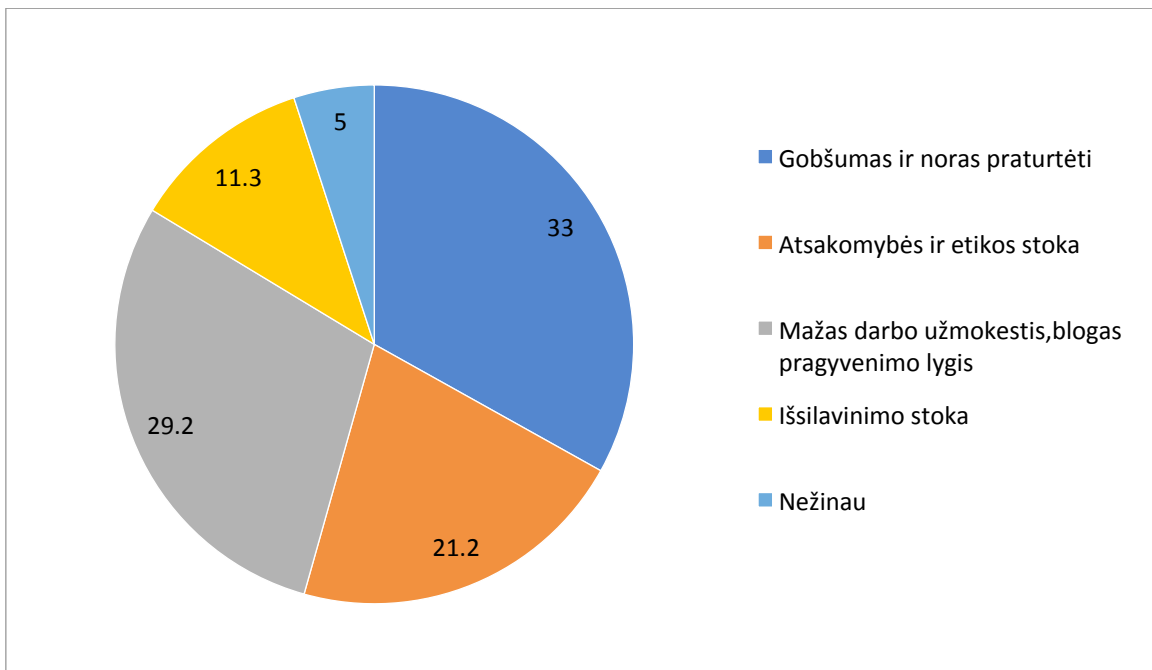
22. Ar Jūs duotumėte kyši, jeigu jums dabar greitai reikėtų išspręsti labai svarbią problemą?

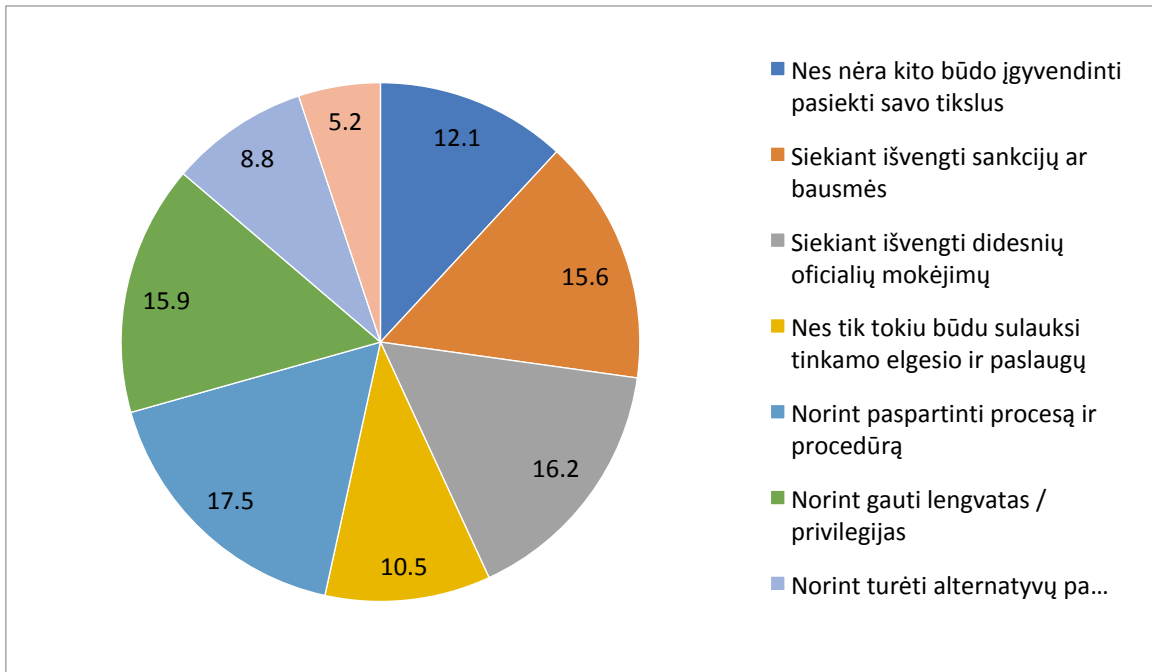
23. Ar už tam tikrą atlygį atliktum pilietiškumui nusižengiantį veiksma? (Pvz. Balsuotum už tam tikrą partiją)

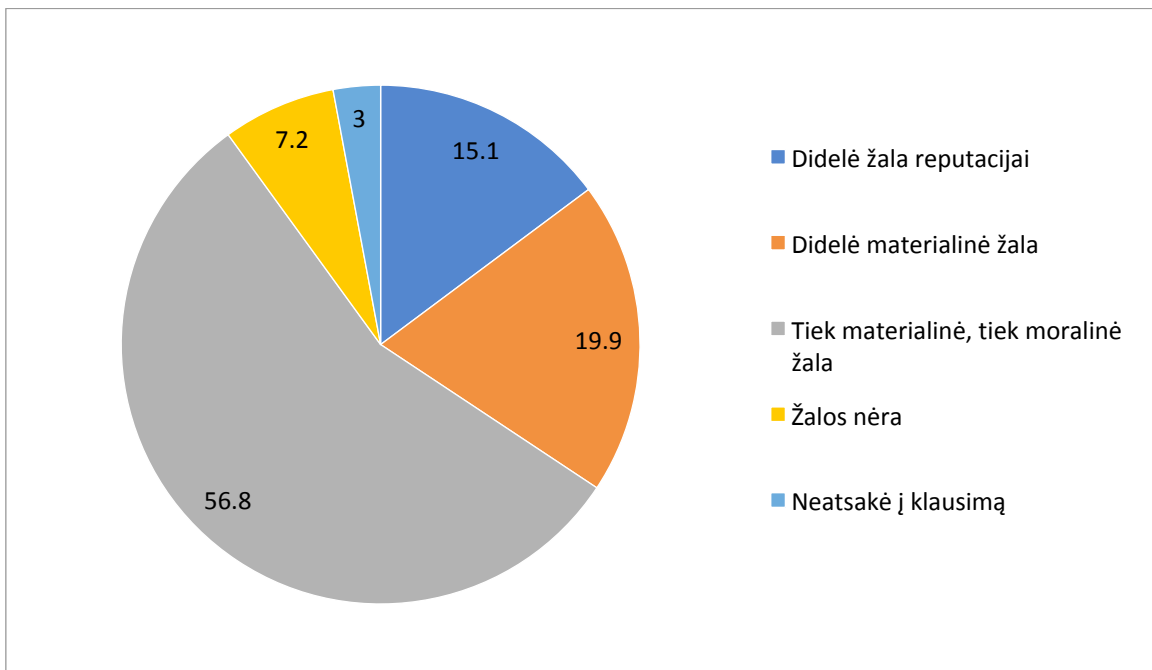
24. Kokie veiksniai ar asmeninės savybės, jūsų nuomone, nulemia žmonių polinkį į korupciją? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

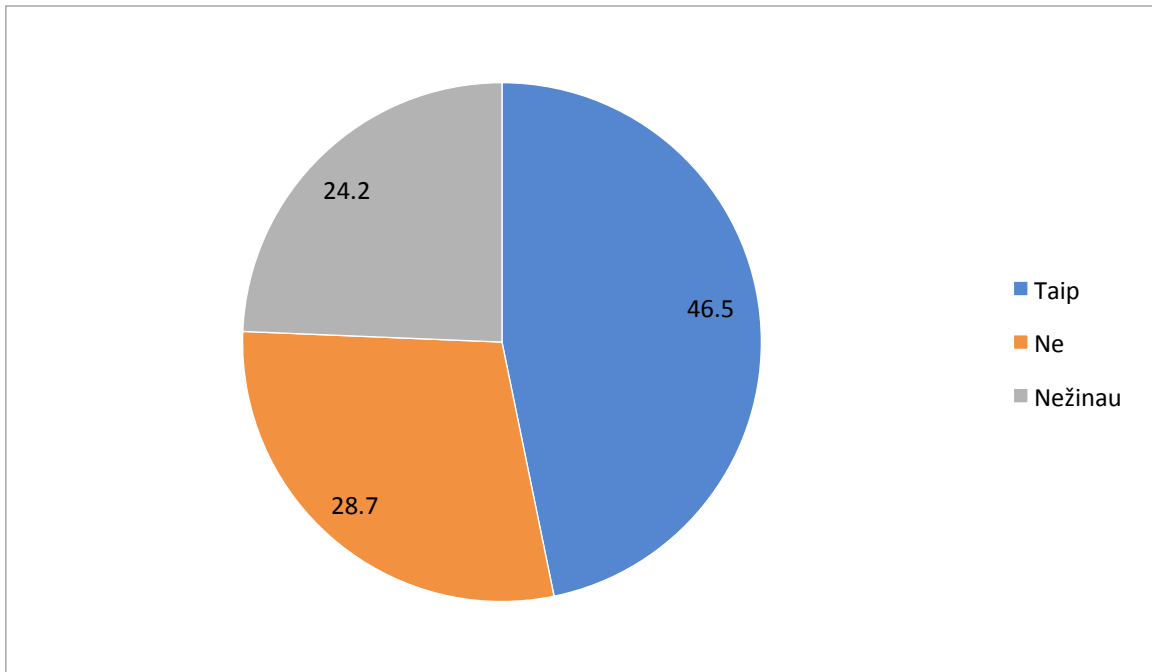
25. Dėl kokių priežasčių vyksta korupcija? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

26. Kaip manote, kokia yra korupcijos žala valstybei ir visuomenei?

27. Jūsų nuomone, ar korupcija Lietuvoje gali būti vienas iš didelės emigracijos veiksnių?

28. Kas gali išspręsti korupcijos problemą? (Pažymėkite vieną arba kelis atsakymus)

